



Det “gode” forældreskab

ET SOCIOLOGISK STUDIE AF FORÆLDRES VÆRDIER OG PRAKSISSE
I FORHOLD TIL FORÆLDRESKAB OG OPDRAGELSE

MARIKA URBAN BLØDE

10. SEMESTER 2023

VEJLEDER: ANNETTE QUINTO ROMANI

ANSLAG: 152.596

Abstract

The aim of this study is to examine the values and practices of parents in modern society. Furthermore, the study seeks to explore how these values and practices on one hand are linked to the parents' experiences from their own upbringing and on the other hand are linked to a wider, societal context. The general research question is: "What values and practices do parents today have regarding the parenting of their children, and how is these linked to a wider, societal context and the parents' own upbringing?"

This will be examined from a social constructivist point of view with a qualitative approach, where the parents' perceptions of their parenthood and parenting will be obtained through 5 semi structured individual interviews with parents, who has at least one child attending school.

As a part of the study's methodology the design is inspired by the approach of adaptive theory, where the theoretical perspective is based on a selection of specific orienting concepts. The theoretical perspective consists of Pierre Bourdieu's concepts of *social position* and *habitus* and Annette Lareau's concepts of *parenting practices* and *type of relation between parents and school*. These orienting concepts sets the background of the interview guide used in the interviews with the parents. Furthermore, they have played a part in the coding process and analysis of the empirical material to some extent, but still with room for an open-minded approach to the empirical work. The results of the first part of the analysis show that the parents' values and practices in their everyday life as parents focuses on a lot of the same aspects. Their overall values are to be present and accessible, to construct a safe environment with good boundaries and to prepare their children to function in society. Their practices focus on the child being in the center, to engage and actively participate in the children's everyday lives and activities and to build a relationship with their children based on trust and equality. The results of the second part of the analysis show that the parents' values regarding their parenthood is in concurrence with the dominant ideal of parenthood in society, which existing research describes as an involved and intensive parenthood. This indicates that the parents have adopted this dominant ideal in their perception of their own parenthood. Furthermore, the results show that the parents' practices in their everyday lives as parents to some extent differ from the dominant ideal of parenthood

in society, and this happens in areas of their parenting where they draw on experiences from their own upbringing. This indicates that the parents' practices are shaped both by the dominant ideal of parenthood in society, but also by experiences from their own childhood.

Indholdsfortegnelse

Abstract	1
Indledning.....	5
<i>Forældreskab: en krævende opgave</i>	<i>6</i>
<i>Institutionelle rammer</i>	<i>7</i>
<i>Forældreskab og forældrepraksis.....</i>	<i>9</i>
<i>Problemformulering</i>	<i>12</i>
Videnskabsteori.....	12
<i>Metodologisk relationisme</i>	<i>12</i>
<i>Socialkonstruktivistisk tilgang</i>	<i>13</i>
Forskningsstrategi.....	16
<i>Adaptiv teori</i>	<i>16</i>
<i>Anvendelsen af orienterende begreber.....</i>	<i>18</i>
Teoretisk ramme.....	21
<i>Pierre Bourdieu: et dobbeltblik på den sociale verden.....</i>	<i>21</i>
<i>Annette Lareau: forskelle i opdragelsespraksisser.....</i>	<i>23</i>
<i>Hverdagslivets organisering og forældres engagement i deres barn</i>	<i>25</i>
<i>Relation mellem forældre og skole: gensidigt afhængige eller ej.....</i>	<i>27</i>
<i>Teoriernes samspil i specialet.....</i>	<i>31</i>
Metodiske overvejelser	32
<i>Semistrukturerede interviews</i>	<i>32</i>
<i>Rekruttering af informanter</i>	<i>34</i>
<i>Interviewsituationen</i>	<i>35</i>
<i>Interviewguide</i>	<i>36</i>
<i>Position i det sociale rum</i>	<i>39</i>
<i>Habitus og opdragelsespraksis.....</i>	<i>39</i>
<i>Transskribering af interviews</i>	<i>41</i>
<i>Kvalitetskriterier for kvalitativ forskning.....</i>	<i>42</i>
Analyse.....	44
<i>Kort præsentation af de 5 forældre og deres børn.....</i>	<i>44</i>
<i>Analysestrategi</i>	<i>46</i>

<i>Del I: Værdier og praksisser ifm. opdragelse</i>	<i>47</i>
Tilstedeværende forælder med børnene i centrum	48
Trygge rammer	52
Frihed under ansvar og selvstændiggørelse.....	55
Kompetenceudvikling: fritid og skole	58
Delkonklusion	62
<i>Del II: Habituelle erfaringer vs. samfundsmæssige forventninger</i>	<i>62</i>
Ligheder med den dominerende samfundsforståelse af det "gode" forældreskab.....	63
Afvigelser fra den dominerende samfundsforståelse af det "gode" forældreskab.....	66
Delkonklusion	69
Konklusion	70
Litteratur.....	73

Indledning

At blive forælder er en stor, men også overvældende oplevelse. Ikke nok med, at man står med et lille liv, som man har ansvaret for at pleje og beskytte, så bliver man også tildelt en ny rolle, der kan være tilknyttet en masse forventninger, følelser og usikkerhed til. Man kan ikke bare trække på erfaringer fra, hvad man tidligere har gjort, da man lige pludselig står i en position, hvor der ikke er nogen tidligere personlige oplevelser eller erfaringer at læne sig op ad i vurderingen af, hvad der er det rigtige at gøre. Samtidig kan man blive mødt med mange andre og forskellige forståelser af og holdninger til, hvordan man bedst opfylder denne nye rolle. Det kan både være ens families eller vennekreds' forståelse af, hvordan forældreskabet skal være. Disse holdninger kan både komme fra folk, der selv har børn og dermed trækker på egne erfaringer, men de kan også komme fra folk, der endnu ikke selv har børn, men stadig har inputs til, hvordan forældreskabet bedst udføres. Det er dog ikke kun ens omgangskreds, som kommer med bud på, hvordan forældreskabet skal gøres. I samfundet kan man ligeledes blive mødt af normer og forventninger til, hvad det vil sige at være en god forælder, og disse ændrer sig gerne i takt med resten af samfundets udvikling, hvorfor forældreskabet er i konstant udvikling. Så det, der ansås som værende det "rigtige" at gøre som forælder for bare 20 år siden, vil ikke nødvendigvis være det "rigtige" at gøre den dag i dag. Der er således mange forståelser, som en nybagt forælder skal forholde sig til i skabelsen af sit eget forældreskab. Derudover kan forældreskabet på den ene side siges at være noget, hvor der i samfundet er en dominerende forståelse af, hvordan forældreskabet udføres korrekt. Men på den anden side kan det ligeledes siges at være noget mere individuelt, hvor de enkelte forældre kan have vidt forskellige forståelser af, hvad "det gode" forældreskab vil sige at være. Det interessante er så spørgsmålet om, hvad nutidens forældre forstår som værende det vigtigste i deres rolle som forældre samt hvad der ligger til grund til for denne forståelse?

Forældreskab: en krævende opgave

Der er sket en udvikling i forståelsen af og forventningerne til forældreskabet, som har medført, at opgaven med at opfostre og opdrage børn aldrig har været så tidskrævende og omfattende en opgave, som den er i dag. En del af litteraturen omhandlende forældreskab og opdragelse fokuserer i forlængelse af dette på, hvordan det "gode" forældreskab konstrueres, opnås og oprettholdes (Akselvoll 2022; Forsberg 2009; Nelson 2010). Akselvoll beskriver blandt andet, hvordan ændringen i de samfundsmæssige strukturer har medført, at forventningen til den "gode" forælder nu bliver, at barnet skal sættes i første række og prioriteres over alt andet, hvilket medfører, at forældre skal tilsidesætte deres egne behov og ønsker til fordel for barnets (Akselvoll 2022:25). Dette hænger blandt andet sammen med, at forventningerne til nutidens forældreskab ikke længere kun bygger på, at man som forælder skal sørge for barnets basale behov i form af mad, tøj og tag over hovedet, men at man derimod skal sørge for at dække alle barnets mulige behov, også i andre arenaer end i hjemmet (Akselvoll 2022:20). Forsberg (2009) beskriver en lignende udvikling i hans beskrivelse af nutidens forældreskab som et involveret forældreskab, hvor barnets og dets behov er i centrum. Derudover indebærer denne form for forældreskab en forståelse af, at forældrene bærer det grundlæggende ansvar for barnets fremtid (Forsberg 2009:11). Udviklingen indenfor forældreskabet har således medført, at forældre nu til dags i højere grad ansvarliggøres for, hvordan deres børn klarer sig gennem livet, hvilket kan medføre, at forældre hele tiden skal tænke over, hvordan deres handlinger påvirker deres barns udvikling og fremtid. Denne tendens til at ansvarliggøre forældrenes handlinger i opdragelsen kobler Furedi (2008) sammen med to begreber, som han kalder spædbarnsdeterminisme og forældredeterminisme. Spædbarnsdeterminisme handler om, hvordan de første leveår af et barns liv er afgørende for barnets fremtidige udvikling, da babyer den dag i dag ses som meget sårbare og påvirkelige, og særligt forældrenes påvirkning har stor betydning for barnets udvikling. I forlængelse heraf handler forældredeterminisme om, hvordan det primært er forældrenes handlinger, som skaber barnet, og dermed har forældrenes praksisser afgørende betydning for barnets fremtidige udvikling (Furedi 2008:61). Dette betyder således, at vi den dag i dag har en forståelse af, at forældres handlinger og praksisser på godt og ondt determinerer, hvordan deres barn kommer til at klare sig. Hays beskriver en lignende udvikling i forventningerne til moderskabet, hvor hun beskriver

den dominerende samfundsforståelse af det "gode" moderskab som *intensive mothering* (Hays 1996). Et moderskab, som bygger på, at barnet er i centrum, og at moderen anses som grundlæggende ansvarlig for omsorgen for barnet og for barnets fysiske, sociale, emotionelle og kognitive udvikling (Hays 1996:46). I tråd med dette beskriver Nelson, hvordan forældre den dag i dag er nødsaget til at våge over deres børn helt ind i ungdommen for at sikre sig, at de kommer bedst muligt gennem ungdommen (Nelson 2010:2). Det involverede og intensiverede forældreskab, som blandt andet Hays (1996) og Forsberg (2009) beskriver, opleves således ikke kun hos forældre så længe deres børn er små, men fortsætter op gennem børnenes opvækst og ind i deres teenageår.

På baggrund af ovenstående kan nutidens forældreskab således beskrives som et involveret og intensiveret forældreskab, som karakteriseres ved, at forældre sætter barnet i første række, aktivt involverer sig og deltager i barnets liv samtidig med, at de tillægges størstedelen af ansvaret for barnets udvikling og fremtidige muligheder.

Institutionelle rammer

Såvel Nelson (2010) som Hays (1996) har i deres undersøgelser fokus på, hvordan forældres sociale klasse påvirker deres værdier og praksisser i forhold til opdragelse. Dette fokus ses særligt i den del af litteraturen, som beskæftiger sig med at undersøge ulighed i forældres muligheder i opdragelsen af deres børn. Her hviler flere af undersøgelserne på et klasseperspektiv, som er inspireret af Bourdieus klasseteori, og hvor det ses, at forældrenes klasse præger forældrenes oplevelser og opfattelse af deres muligheder i relation til deres forældreskab og opdragelse (Akselvoll 2016; Ball & Vincent 2007; Faber 2008; Forsberg 2009; Stefansen 2011; Stefansen & Farstad 2008). Faircloth (2014) beskriver, hvordan der i de vestlige samfund er opstået en opdragelsesstil, der på mange områder anses som idealet for det "gode" forældreskab. Ligesom også Forsberg (2009) og Akselvoll (2022) beskriver, hviler denne opdragelsesstil på et forældreskab, som er børnecentreret, vejledt af eksperter samtidig med, at det er et følelsesmæssigt og krævende arbejde. Ifølge Faircloth (2014) er denne forståelse af det "gode" forældreskab ikke opstået "fra bunden" eller af forældrene selv, men derimod som: "*a product of cultural developments and*

influences at the levels of expertise, policy and intergenerational transmission” (Faircloth 2014:48).

I forlængelse af dette, er der en del af litteraturen, som lægger vægt på, hvordan samfundsmæssige institutioner er med til at præge forældres forståelse af forældreskab og opdragelse. Hennom beskriver blandt andet, hvordan samfundsmæssige institutioner såsom børnehave og skole kommer til at spille en central rolle i forhold til at præge forældres forståelse af forældreskabet, da disse institutioner tydeliggør samfundets forventninger til forældrenes rolle i barnets udvikling (Hennom 2002:13). Denne udvikling kan ifølge Krab (2015) hænge sammen med udviklingen af velfærdsstaten, som har medført, at barndommen er blevet institutionaliseret, hvilket har ført til en ændring i forholdet mellem institution og familie. I hans optik bunder dette blandt andet i, at børn nu tilbringer det meste af deres hverdag i forskellige institutioner såsom daginstitutioner, skole og SFO, som bevirker, at professionelle voksne den dag i dag har overtaget en del af opdragelses- og uddannelsesopgaverne fra familien (Krab et al. 2015:3). Kryger (2015) beskriver noget af det samme i hans argumentation for, at institutionaliseringen af barndommen har medført en samkøring af børns livsarenaer og de institutionelle sammenhænge, de indgår i. En konsekvens af dette er, at familiens sfære ikke længere opfattes som så privat, men i stigende grad er blevet genstand for statslig intervention (Kryger 2015:63). På baggrund af dette vil områder i den danske families hverdagsliv og opdragelse således i højere grad være præget og reguleret af staten end f.eks. lande med en mere liberal velfærdsmodel. En del af litteraturen finder i forlængelse heraf både positive og negative konsekvenser af statens forsøg på at styre og regulere forældres opdragelsespraksisser gennem tiltag såsom forældrekurser og politikker på familieområdet (Ball & Vincent 2007; Bergnéhr & Nelson 2015; Krab 2015). Derudover ses det, at det ofte er institutionernes forventninger til samarbejdet mellem forældre og skole, der sætter dagsordenen for, hvordan forældrene skal deltage i børnenes skolegang. Krab (2015) beskriver blandt andet, hvordan skolen den dag i dag forsøger at inddrage forældre i både faglige og sociale aspekter af deres børns skolegang. Fagligt kommer det til udtryk ved, at de både skal bistå med, at der bliver holdt trit med lektierne samt at deres børn lærer det, de skal. Socialt ses det ved alle de tiltag såsom legegrupper og forældrefester, der skal arrangeres og deltages i uden for skolen med henblik på at sikre børnenes trivsel i skolen (Krab et al. 2015:3). Dette er et omfattende arbejde for alle

forældre, men det ses også, at de nye udfordringer, som opstår på baggrund af dette arbejde, er med til at skabe eller reproducere differentiering mellem de forældre, som kan leve op til de nye forventninger og de forældre, som har svært ved at leve op til disse forventninger (Krab et al. 2015:3). I forlængelse af dette er der en stor del af den eksisterende litteratur, som kommer frem til, at forældres involvering i deres børns skolegang er med til at konstruere og opretholde de aspekter af det "gode" forældreskab, der handler om at tage ansvar for sit barns fremtid og deltage aktivt og engagere sig i barnets skolegang (Akselvoll 2022; Forsberg 2009; Furedi 2008; Nelson 2010). Akselvoll beskriver blandt andet, hvordan der strukturelt er sket en udvikling, som har medført, at engagementet for barnets skolegang er blevet så indlejret i forståelsen af det "gode" forældreskab, at det anses som et udtryk for, at man er en dårlig forælder, hvis ikke man aktivt engagerer sig i sit barns skole (Akselvoll 2022:25).

Ifølge ovenstående litteratur er der således en samfundsmæssig forventning til nutidens forældreskab om, at forældre har det grundlæggende ansvar for deres børns udvikling samt at de skal deltage aktivt i alle arenaer af deres børns liv. Dette medfører, at forældreopgaven ikke længere kun foregår i hjemmet, men ligeledes i offentlige arenaer såsom i skolen. På baggrund af dette ses det således som nødvendigt i undersøgelsen af forældres erfaringer med forældreskab og opdragelse at forholde sig til forældrenes erfaringer med samarbejdet med skolen, da samarbejdet mellem forældre og skole, som beskrevet ovenfor, er en stor del af barnets og forældrenes liv og hverdag.

Forældreskab og forældrepraksis

Samfundsmæssige institutioner såsom børnehave og skole har således betydning for forståelsen af og forventningerne til det "gode" forældreskab, men det er dog ikke kun disse institutioner, som er med til at forme forståelsen af forældreskabets centrale opgaver. Hennum beskriver blandt andet, hvordan der findes mange kulturelle forestillinger, der direkte eller indirekte kan relateres til fænomenet forældreskab, som er med til at forme forståelsen af og forventningerne til det "gode" forældreskab (Henum 2002:13). Som redegjort for i indledningen tager jeg udgangspunkt i et dobbeltblik på forældreskabet, som både kan være præget af strukturelle for-

ventninger til forældreskab og opdragelse samt individuelle oplevelser og erfaringer med forældreskab og opdragelse. Dette perspektiv på forældreskab og opdragelse kan forstås ved at undersøge dynamikken mellem det, som på engelsk omtales som *parenthood* og *parenting*. Her henviser *parenthood* (på dansk: forældreskab) til de kulturelle og sociale forventninger til forældre, og *parenting* (på dansk: forældrepraksis) til individers handlinger i forbindelse med deres rolle som forældre (Hennum 2002:11-12; Stefansen 2011:26). Ud fra dette perspektiv betyder det således, at såvel de kulturelle forventninger til forældreskabet samt forældres sociale praksisser er relevante at undersøge for at få indblik i fænomenerne forældreskab og opdragelse. På baggrund af dette er det derfor nødvendigt både at få indblik i, hvad der ligger til grund for, at forældrene praktiserer forældreskabet, som de gør, samt få viden om, hvordan de praktiserer forældreskabet (Hennum 2002:13). Forældreskab kan således forstås som et udtryk for kulturelt forankrede forståelser af og forventninger til, hvordan man "korrekt" opdrager sit barn (Stefansen 2011:26). Derudover lægger dette perspektiv op til, at man kan få indblik i forældreskab og opdragelse gennem forældres oplevelser med hverdagslivet, herunder deres rutinemæssige aktiviteter og praksisser i forbindelse med opdragelsen af deres barn (Byrne 2006:1014). Byrne beskriver videre, hvordan mødres praksisser i forbindelse med deres forældreskab bliver skabt på baggrund af forskellige - og til tider konkurrerende - diskurser om, hvordan forældreskabet skal udføres. Disse diskurser stammer både fra mødrenes egen situation, deres opvækst og opdragelse, normerne præsenteret af deres venner og andre omkring dem, ressourcerne de har adgang til samt de bredere offentlige institutioners handlinger (her har særligt uddannelsessystemets praksis betydning) (Byrne 2006:1003). Dette leder således op til en forståelse af, at forældreskabet formes af såvel kulturelle forventninger og normer samt af individuelle oplevelser og erfaringer. Derudover påvirkes forældre af flere forskellige arenaer i deres forståelse af forældreskab og opdragelse, hvilket kan resultere i, at de skal navigere i forskellige - måske modsigende - forventninger til og forståelser af, hvad der er det "korrekte" at gøre i forbindelse med deres opdragelsespraksis. Indenfor litteraturen beskæftiger flere sig, som tidligere nævnt, med betydningen af forældres sociale klasse på deres værdier og praksisser i forhold til forældreskab og opdragelse. Nelson kommer blandt andet frem til, at opdragelsespraksisserne hos forældre til

teenagebørn varierer på tværs af sociale klasser, hvor opdragelsespraksisserne hos den øvre middelklasse læner sig mere op ad det, Nelson beskriver som den nye måde at gøre forældreskab på (Nelson 2010:7). Derudover finder hun frem til, at alle forældrene går op i og bekymrer sig om deres børns fremtid, men at indholdet af disse bekymringer og reaktionerne herpå er anderledes hos de mere privilegerede forældre set i forhold til de mindre privilegerede (Nelson 2010:8). På baggrund af dette ses det således, at forældrene vægter de samme aspekter i deres børns liv, men at deres praksisser varierer på tværs af social klasse. Dette er i tråd med Chin & Phillips' argumentation for, at forskellene i opdragelsespraksisser ikke skyldes, at der i de forskellige sociale klasser er forskellige opfattelser af, hvad den gode barndom er, men derimod at familierne i forskelligt omfang har de økonomiske og tidsmæssige ressourcer, det kræves for at imødekomme disse opfattelser (Chin & Phillips 2004:185). Det tyder således på, at alle forældre - uanset social klasse - påvirkes af de strukturelle normer og forventninger til det "gode" forældreskab, men at forskelle i ressourcer har betydning for deres muligheder for at imødekomme og leve op til disse forventninger. Dette ses ligeledes i en dansk kontekst, hvor VIVE (2018) i en kortlægning af viden om opdragelse kommer frem til, at der i Danmark generelt er mindre forskelle mellem forældre fra forskellige sociale klasser, når man ser på forældreskab og opdragelse. Dog ses det, at forældres uddannelsesniveau har betydning på bestemte områder af deres forældreskab, hvor forældre med højere uddannelsesniveau lægger mere vægt på at sætte grænser og irettesætte deres børn samtidig med at forældre med lavere uddannelsesniveau giver udtryk for at være mere informerede om deres børns dagligdag og i højere grad lægger vægt på at rose deres børn (VIVE 2018:5).

Ifølge ovenstående litteratur ses det såvel i en international som i en national kontekst, at forældre på den ene side præges af forskellige diskurser om forældreskab og opdragelse, særligt den dominerende samfundsdiskurs, som er med til at forme og påvirke deres måde at forstå egne oplevelser og erfaringer med forældreskabet på. På den anden side kommer disse oplevelser og erfaringer til udtryk i forskellige former for opdragelsespraksisser, som en del af den eksisterende litteratur på feltet kommer frem, blandt andet hænger sammen med forældrenes sociale klasse.

Problemformulering

På baggrunden af ovenstående er det således interessant at undersøge, hvordan forældre den dag i dag oplever og praktiserer forældreskab samt hvorvidt disse oplevelser og praksisser bliver påvirket af samfundets definition af det "gode" forældreskab og af forældrenes erfaringer fra eget livsforløb. Dette fører til nedenstående problemformulering:

Hvilke værdier og praksisser har nutidens forældre i forbindelse med opdragelsen af deres børn, og hvordan hænger disse sammen med den bredere sociale kontekst og forældrenes egen opvækst?

Problemformuleringen danner baggrunden for hele specialet, herunder dets opbygning, videnskabsteoretiske position, teoretiske ramme, metodevalg samt analyse. Her er det relevant at klarlægge, at værdier i specialet forstås som: de aspekter, nutidens forældre lægger vægt på som værende centrale i deres rolle som forælder. Det kan f.eks. være værdier såsom selvstændiggørelse, tillidsfuld relation, at være tilgængelig og tilstedeværende samt være børnenecentreret i sit forældreskab. På den anden side forstås praksisser som: de handlinger, hvorigennem nutidens forældre forsøger at imødekomme ovenstående værdier. Det kan f.eks. komme til udtryk i den måde, de strukturerer hverdagen på og i måderne hvorpå de opbygger relationer med henholdsvis deres børn og børnenes skole.

Videnskabsteori

Metodologisk relationisme

Det metodologiske udgangspunkt i en undersøgelse er for det første med til at danne baggrunden for det, som man ønsker at undersøge, men er ligeledes med til at danne baggrund for, hvordan undersøgelsen bedst udføres. I nærværende speciale er jeg præget af den metodologiske relationisme, som har fokus på relationer og anser struktur og individ som gensidigt afhængige (Jacobsen 2015:562). Da der altid er fokus på relationerne inden for denne tilgang, vil forklaringen af de undersøgte fænomener forældreskab og opdragelse altid lægge vægt på relationerne, som

eksisterer inden for disse fænomener (Jacobsen 2015:562). Det metodologiske udgangspunkt afspejles i min forståelse af, at forældre er påvirket af de eksisterende diskurser og forståelser af forældreskab og opdragelse samtidig med, at de er med til at opretholde disse gennem deres praksisser i hverdagen. Derudover afspejler det sig også i, at jeg ligeledes har fokus på relationen mellem forældrene, som udgør individerne, og skolen, som udgør samfundet via institutioner (Jacobsen 2015:563). Derudover kommer det metodologiske udgangspunkt ligeledes tydeligt til udtryk i min problemformulering, hvor jeg for det første ønsker at få indblik i relationen mellem forældrene og samfundet, herunder relationen mellem forældrene og skolen, og for det andet ønsker at få indblik i de dybere relationer inden for familien såsom relationen mellem forælder og barn og relationen mellem forældrene. Den metodologiske relationisme afspejles ligeledes i de udvalgte orienterende begreber, som har fokus på relationen mellem struktur og individ (blandt andet mellem institution og forælder samt mellem samfundsmæssige strukturer og forælder) og mellem individ og individ (blandt andet idet individer positionerer sig i det sociale rum i forhold til andre individer). Dette bliver uddybet nærmere i specialets afsnit "Teoretisk ramme". Derudover præger den metodologiske relationisme på mange måder mit videnskabsteoretiske udgangspunkt, hvilket vil blive uddybet nærmere i de følgende afsnit.

Socialkonstruktivistisk tilgang

Ifølge socialkonstruktivismen betragtes fænomener som noget, der skabes og opretholdes via forskellige samfundsmæssige praksisser. Derudover menes det, at fænomener ikke kan eksistere uafhængigt af den sociale kontekst, som de findes i, hvorfor de for det første kan variere over tid, men ligeledes vil kunne variere fra samfund til samfund eller fra kulturkreds til kulturkreds (Collin 2012:335). I nærværende speciale betragtes fænomenerne forældreskab og opdragelse således for det første som noget, der udvikler og ændrer sig over tid i takt med samfundsudviklingen. Hvad der blev betragtet som det "gode og rigtige" at gøre i forhold til forældreskab og opdragelse for 40 år siden, er således nødvendigvis ikke det, som bliver betragtet som det rigtige den dag i dag. Derudover forstås fænomenerne som noget, der er socialt konstrueret og dermed som noget, der er påvirket af den sammenhæng, de er konstrueret i. Forældres forståelser af forældre-

skab og opdragelse anses således som socialt konstrueret i den forstand, at de konstrueres i relation til det, som i samfundet anerkendes som værende det rigtige og forkerte at gøre inden for forældreskab og opdragelse. Derudover arbejder jeg ud fra en forståelse af, at deres forståelser ydermere konstrueres i relation til deres position i samfundet, hvorfor forståelsen af fænomenerne kan variere forskellige samfundsgrupper imellem. Inden for den socialkonstruktivistiske tilgang anskuer man den viden, som individet opfatter som sand og objektiv om virkeligheden, som konstrueret gennem interaktionen med andre. Det kan både være gennem direkte interaktion såsom gennem opdragelse eller læring i uddannelsessystemet eller gennem mødet med opfattelser, der er institutionaliseret som normer og diskurser (Pedersen 2012:188). I forlængelse af dette arbejder jeg således i nærværende undersøgelse ud fra en antagelse om, at forældres forståelser af forældreskab og opdragelse kan være påvirket af flere forskellige interaktioner. De kan både være påvirket af deres egen opvækst og opdragelse, men kan også være påvirket af de mere generelle opfattelser af forældreskab og opdragelse, de har mødt i samfundet. Det interessante her er, hvordan de forskellige interaktioner påvirker forældrenes forståelse af deres forældreskab og opdragelse.

Ovenstående illustrerer således, hvordan mit ontologiske udgangspunkt i specialet er præget af en socialkonstruktivistisk tankegang, hvor forældreskab og opdragelse forstås som socialt konstruerede fænomener, som indeholder både en subjektiv og objektiv virkelighed. Dette afspejler sig også i den todelte problemformulering, som jeg arbejder ud fra. Her ønsker jeg for det første at få indblik i, hvilke værdier og praksisser nutidens forældre har i forhold til deres forældreskab og opdragelse. Derudover ønsker jeg at undersøge, hvordan forældrenes værdier og praksisser præges af den dominerende samfundsforståelse af det "gode" forældreskab samt af erfaringer fra egen opvækst. På baggrund af dette er jeg således rent epistemologisk ligeledes præget af det socialkonstruktivistiske perspektiv, da jeg via problemformuleringen ønsker at få indblik i, hvordan forældrenes værdier og praksisser på den ene side præges af den dominerende samfundsforståelse af det "gode" forældreskab, og på den anden side hvordan forældrene via deres værdier og praksisser i hverdagen er med til at opretholde dette ideal.

Da man indenfor socialkonstruktivismen mener, at vi altid vil være påvirket af de dominerende diskurser, er det ikke muligt at opnå objektiv viden om fænomener såsom forældreskab og opdragelse, da vi altid vil anskue disse fænomener ud fra et bestemt perspektiv, som ikke kan give det fulde billede af det undersøgte (Pedersen 2012:190). Alle perspektiver vil være formet af begreber, som vil påvirke, hvad der er muligt og ikke muligt at iagttage i forhold til det undersøgte fænomen (Esmark et al. 2005:11). Den måde, hvorpå virkeligheden bliver beskrevet i en given undersøgelse, har således konsekvenser for, hvordan man erkender og måler det undersøgte fænomen (Esmark et al. 2005:23). I nærværende undersøgelse arbejdes der ud fra et adaptivt forskningsdesign (beskrives nærmere i det følgende afsnit), hvilket medfører, at de undersøgte fænomener forældreskab og opdragelse betragtes ud fra et perspektiv, som både er præget af eksisterende forskning på området men ligeledes af udvalgte orienterende begreber. Dette er således med til, at jeg kun kan få adgang til den sandhed, der konstrueres under de betingelser, som disse begreber fordrer. Jeg vil i specialets afsnit "Metodiske overvejelser" uddybe nærmere, hvilken betydning de orienterende begreber har for den indsamlede empiri. Formålet med undersøgelsen er ikke at be- eller afkræfte de anvendte teorier, men derimod for det første at inddrage begreberne for at danne rammen for undersøgelsens fokus i forbindelse med empiriindsamlingen. Dernæst inddrager jeg teori i analysen med det formål at udfolde de empiriske fund ved hjælp af de teoretiske begreber. Undersøgelsens resultater vil således kunne give et indblik i det undersøgte udsnit af den sociale virkelighed og sandheden om forældreskab og opdragelse inden for dette udsnit. Resultaterne medfører således ikke en konklusion på, hvad den endegyldige sandhed er om forældreskab og opdragelse, hvilket heller ikke er formålet med socialkonstruktivistiske undersøgelser (Esmark et al. 2005:12).

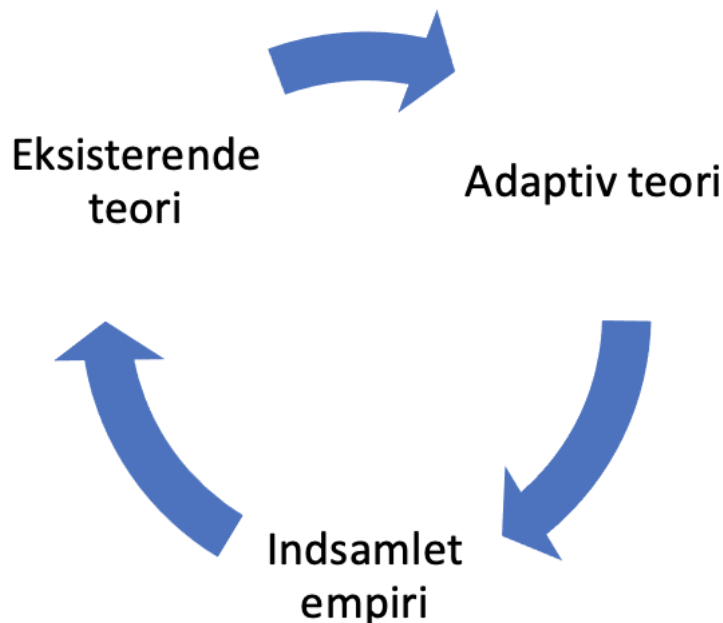
Forskningsstrategi

Adaptiv teori

Da jeg arbejder med en forholdsvis åben problemformulering, hvor jeg søger at indfange forældrenes egne forståelser og oplevelser af forældreskabet, fordrer dette dermed også et forholdsvis åbent design, hvor der er plads til refleksion og modificering undervejs i undersøgelsen. På den baggrund trækker jeg på elementer fra den adaptive teori, da det er en tilgang, som søger at kombinere den deduktive, teoritestende tilgang med den induktive teorigenerende tilgang. Dette gør det muligt at veksle mellem induktive og deduktive strategier alt efter, hvad der giver mest mening for at besvare problemstillingen (Layder 1998:5). Layder argumenterer her for, at de induktive og deduktive strategiers roller i forhold til hinanden afhænger af de dynamikker, som opstår i løbet af undersøgelsesprocessen (Layder 1998:135). På baggrund af dette vil jeg i nærværende speciale have et forholdsvist åbent design, som løbende kan tilpasses i takt med, at jeg opnår ny viden om feltet. Jeg har således ikke på forhånd klargjort i hvilke dele af undersøgelsen, der trækkes på deduktive eller induktive strategier, da det besluttet løbende i takt med, at jeg opnår mere viden om, hvordan problemformuleringen bedst besvares.

I forlængelse af ovenstående er kernen i adaptiv teori således, at den muliggør at lade den indsamlede empiri adaptere sig til den eksisterende teori samtidig med, at den eksisterende teori kan adapteres til den indsamlede empiri. Dette sker gennem hele forskningsprocessen, hvorfor man ved anvendelse af adaptiv teori vil have en kontinuerlig vekselvirkning mellem empiri og teori, og det er gennem denne proces, at den adaptive teori produceres (Layder 1998:166). I figur 1 nedenfor fremgår det, at relationerne mellem eksisterende teori, indsamlet empiri og den adaptive teori (som er resultatet af forholdet mellem den eksisterende teori og indsamlede empiri), udgør en kontinuerlig proces af effekter (Layder 1998:167).

Figur 1: Relation mellem indsamlet empiri, eksisterende teori og adaptiv teori



I nærværende speciale betyder det således, at den anvendte eksisterende teori og den indsamlede empiri løbende vil blive tilpasset hinanden igennem hele undersøgelsesprocessen. Dette sker på baggrund af en kontinuerlig proces, hvor empirisk teori og eksisterende teori kobles sammen og ender ud i en adaptiv teori, som i denne undersøgelse vil søge at frembringe ny viden som supplement til den eksisterende teori (Layder 1998:38). I og med at teoretiseringen, som foregår i en adaptiv tilgang, sker på baggrund af en kontinuerlig proces, argumenterer Layder for, at teoretiseringen aldrig kan betragtes som en afsluttet proces, hvor man står med et *“perfected product in the form of a theoretical formulation”* (Layder 1998:42). På baggrund af dette kan den adaptive teori, som udvikles i nærværende speciale ikke betragtes som en endelig teoretisk formulering, men skal i stedet forstås som en tilnærmelse til en teori, der altid vil være mulighed for at bygge videre på, også efter nærværende undersøgelse er afsluttet.

Ud over, at den adaptive teori forsøger at bygge bro mellem deduktive og induktive tilgange, søger den ligeledes at bygge bro mellem de ontologiske og epistemologiske standpunkter indenfor de positivistiske og de fortolkende videnskabsteoretiske traditioner. Layder argumenterer her for:

“adaptive theory endorses an epistemological position which incorporates both the ‘internal’ subjective point of view of social interaction while simultaneously appreciating that such activity always takes place in the context of wider social settings and contextual resources.” (Layder 1998:139)

Indenfor den adaptive teori mener man således, at det er nødvendigt at opnå viden om såvel de subjektive meninger og forståelser, som præger individets hverdagsliv som om de objektive sociale strukturer i samfundet, der danner rammen for individets hverdagsliv (Layder 1998:139). Layder argumenterer blandt andet for, at det er relevant både at tage højde for, hvordan den sociale verden er konstrueret på baggrund af individers meningsgivende handlinger samtidig med, at det er nødvendigt at inddrage objektive sociale strukturer såsom magtrelationer, diskurser og social organisering for at kunne finde meningsgivende mønstre i de subjektive meninger og forståelser, som kan danne grundlag for dannelsen af nye begreber (Layder 1998:140). Dette perspektiv hænger således både sammen med nærværende speciales videnskabsteoretiske position, som hviler på den socialkonstruktivistiske tilgang, der netop har øje for såvel de individuelle oplevelser af forældreskab og opdragelse som de strukturelle rammer for de to fænomener. Derudover afspejles det ligeledes i den anvendte teori, som ligeledes på den ene side søger at beskrive de individuelle oplevelser, og på den anden side at knytte disse til den bredere sociale kontekst, de eksisterer i.

Anvendelsen af orienterende begreber

Ved den adaptive teori kan undersøgelsen både starte enten deduktivt eller induktivt. Dog taler Layder for, at man fra starten udvælger en række “orienterende begreber”, der kan vejlede og guide forskeren i den videre forskningsproces. Formålet med disse orienterende begreber er at de kan fungere som retningsanvisende for de temaer, der vælges at arbejde ud fra i den efterfølgende empiriindsamling (Jacobsen 2007:266). Her lægger Layder dog særligt vægt på, at begreberne skal have en vis forklaringskraft samt være guidende eller strukturerende i det analytiske arbejde, førend de kan betragtes som relevante at inddrage (Jacobsen 2007:266). De orienterende begreber kan således indledende rammesætte undersøgelsens fokus med henblik på, at

man i løbet af det analytiske arbejde kan opbygge egen teori (Layder 1998:23). Herudover er det muligt at modificere begreberne undervejs i undersøgelsen, hvis det er nødvendigt, hvilket muliggør, at de indledende orienterende begreber på sigt kan føre til andre begreber, der kan være med til at opbygge ny teori (Layder 1998:23). Det at opbygge teori omhandler dog ikke kun at konstruere ny teori, men kan ligeledes handle om at udvide allerede eksisterende teorier (Layder 1998:38), hvilket som tidligere nævnt, vil være formålet i nærværende undersøgelse. De orienterende begreber anvendes således i denne undersøgelse til at guide og rammesætte undersøgelsens temaer, hvorefter der i analysen ses på, om der opstår temaer, der kan være med til at udbygge en eller flere af teorierne (Jacobsen 2007:266). Tankegangen indenfor den adaptive teori er således, at de orienterende begreber ikke skal betragtes som faste, men derimod som forløbige, da de for det første kan miste betydning i takt med empiriindsamlingen og dermed kan udelades, og for det andet kan føre til nye begreber med større forklaringskraft, som dermed bedre kan besvare problemformuleringen (Layder 1998:108). På baggrund af dette, har jeg således løbende reflekteret over, hvorvidt nye fund i undersøgelsen har givet anledning til, at der skal foretages ændringer eller tilføjelser til de orienterende begreber.

Orienterende begreber kan for det første udvælges fra overordnede teoretiske traditioner eller paradigmer. I forlængelse heraf kan de ligeledes udvælges fra specifikke teoretikers arbejde, som muligvis kan associeres med deres anvendelse af bestemte begreber såsom Foucaults magtbegreb (Layder 1998:101). Afslutningsvis kan de orienterende begreber udvælges fra bestemte empiriske fagområder for social analyse såsom forskning af klasse eller af familie og forældreskab (Layder 1998:101). I nærværende undersøgelse er de orienterende begreber for det første udvalgt ud fra specifikke teoretikers arbejde, hvor jeg trækker på begreber fra Bourdieus begrebsarsenal om praksis og habitus. Bourdieus begreber om position i det sociale rum og habitus inddrages med henblik på at få en mere generel forståelse af, hvordan forældres værdier og praksisser kan være præget af deres position i det sociale rum samt af deres individuelle erfaringer, indlejret i habitus. Derudover har jeg udvalgt begreber udledt fra Lareaus empiriske undersøgelser af sammenhængen mellem forældres klasse og opdragelsespraksis. Dette på baggrund af, at Lareau har udviklet hendes model over forskellige former for opdragelsespraksis på baggrund af

empirisk data, som har fokuseret på, hvordan forældres værdier og praksisser i forhold til forældreskab og opdragelse varierer på baggrund af forældrenes socioøkonomiske status. Selvom jeg ikke har det samme fokus på at undersøge sammenhængen mellem socioøkonomisk baggrund og opdragelsespraksis, argumenterer jeg for, at Lareaus model er anvendelig i nærværende undersøgelse, da den kan give indblik i, hvad forskellige grupper af forældre finder vigtigt i deres forældreskab og opdragelse. Ud over disse begreber, som danner baggrunden for mit teoretiske indblik i det undersøgte felt, har jeg ligeledes i litteraturgennemgangen fået indblik i feltet via eksisterende forskning, som har beskæftiget sig med studiet af forældreskab, opdragelse, familie og klasse. Her kom jeg blandt andet frem til, at samarbejdet mellem skole og forældre den dag i dag er med til at præge forældres praksisser, hvorfor jeg ligeledes har valgt at inddrage Lareaus model over relationsform mellem forældre og skole, som kan give indblik i forholdet mellem forældres værdier og praksisser og deres relation til skolen.

For bedre at kunne arbejde videre med de orienterende begreber i forbindelse med empiriindsamlingen, er følgende temaer opstillet på baggrund af de orienterende begreber. I forhold til at indfange hverdagslivets organisering er opstillet temaerne "Hverdagens tempo", "Familiens og børnenes aktiviteter" samt "Syn på opdragelse". For at indfange relationen mellem forældre og skole har jeg opstillet temaerne "Syn på ansvars- og arbejdsfordeling ift. barnets skolegang/læring", "Involvering og deltagelse i skolegang og -arrangementer" samt "Kontakt med skolen". En mere dybdegående gennemgang og beskrivelse af de udvalgte orienterende begreber vil blive præsenteret i det følgende afsnit. Derudover vil jeg i specialets afsnit "interviewguide" komme nærmere ind på, hvordan de orienterende begreber skal indfanges via de opstillede temaer, som vil danne baggrund for undersøgelsens interviewguide.

Teoretisk ramme

Pierre Bourdieu: et dobbeltblik på den sociale verden

Min socialkonstruktivistiske position afspejler sig i den teoretiske forståelsesramme i specialet. Her trækker jeg først og fremmest på Bourdieus praksis- og habitusteori, hvor der er et særligt fokus på det relationelle og på forholdet mellem struktur og individ. En central pointe hos Bourdieu er, at alle individer erfarer verden ud fra deres position i det sociale rum. Her skal det sociale rum forstås som en konstruktion, der er struktureret på baggrund af fordelingen af økonomisk, kulturel og social kapital (Bourdieu 1994:21). Ifølge Bourdieu er det sociale rum i vestlige, senmoderne samfund primært struktureret på baggrund af individers økonomiske og kulturelle kapital, og han argumenterer i forlængelse heraf, at det sociale rum er struktureret ud fra to dimensioner. For det første positioneres individer i forhold til hinanden på baggrund af, hvor meget økonomisk og kulturel kapital de er i besiddelse af. Dernæst har individernes kapitalsammensætning ligeledes betydning, og det handler om forholdet mellem mængden af økonomisk og kulturel kapital (Bourdieu 1994:21). To individer med samme kapitalmængde kan således godt placere sig forskellige steder i det sociale rum, hvis nu individ a har mere økonomisk kapital end kulturel kapital, og individ b modsat har mere kulturel kapital end økonomisk kapital. En direktør i eget firma vil f.eks. befinde sig et andet sted i det sociale rum end en professor i historie på trods af, at deres kapitalvolumen er den samme. Bourdieus forståelse af klasse og samfundet er således grundlæggende relationel, da individets position i samfundet afgøres i relation til individerne og samfundet omkring det. Dette er således i tråd med specialets metodologiske udgangspunkt.

I forlængelse af dette argumenterer Bourdieu for, at individer, som positionerer sig tæt på hinanden i det sociale rum, vil have de samme grundlæggende livsvilkår- og muligheder, hvorfor de med stor sandsynlighed vil have nogenlunde de samme værdier og praksisser (Bourdieu 1987:5). Bourdieu skelner således mellem det sociale rum (som udgør et rum af sociale positioner) og det symbolske rum (som udgør et rum for sociale praksisser). Det sociale rum kan siges at afspejle de objektive socioøkonomiske strukturer, og individernes placering i rummet afspejler deres adgang til eftertragtede ressourcer i form af økonomisk og kulturel kapital. I modsætning hertil kan det

symbolske rum siges at udgøre det subjektive element i form af individernes bevidsthed, praksis og identitet (Bourdieu 1994:21-24). Her er en central pointe hos Bourdieu, at sammenhængen mellem individets position i det sociale rum og dets værdier og praksisser findes i individets habitus. Habitus ses således som bindeled mellem de to niveauer, og habitus viser, hvordan det individuelle og subjektive også er socialt og kollektivt (Bourdieu 1994:24). Habitus kan defineres som et system af dispositioner for, hvordan man skal anskue verden og hvad der betragtes som rigtigt og forkert (Bourdieu 1994:23). Habitus er således en samling af alt det indlejrede, individet tidligere har erfaret, og danner dermed baggrunden for individets fremtidige måde at tænke og handle på. I forlængelse af dette forstås individets livsstil og praksisser således som noget, der er formet af tidligere erfaringer, som individer i samme position i det sociale rum tilegner sig (Bourdieu 1994:24). Forskelle i individers værdier, praksisser og præferencer hænger således ud fra dette perspektiv sammen med deres position i det sociale rum. Individets værdier, praksisser og præferencer handler på den baggrund ikke bare om, hvad individet har ressourcer til, men også om hvad individet er blevet socialiseret til at kunne lide og til at betragte som værende det rigtige (Bourdieu 1994:24).

Bourdieu arbejder således ud fra en tankegang om, at der på den ene side er objektive kollektive normer, som påvirker individets værdier og praksisser, og kommer til udtryk i individets handlinger. På den anden side er individet gennem sine subjektive valg og handlinger med til at konstruere og opretholde disse objektive normer (Bourdieu 2007:54). Hans tilgang til den sociale verden indeholder således både et objektivt og et subjektivt perspektiv, og han argumenterer for, at der ikke er nogen af de to elementer, som kan stå alene, og det er kun ved at betragte dem begge, at man kan finde ud af, hvordan de påvirker hinanden (Bourdieu 2007:54). Dette teoretiske perspektiv er således i tråd med mit videnskabsteoretiske udgangspunkt, og jeg arbejder således ud fra en forståelse af, at der både eksisterer en række objektive normer og forventninger til forældreskab og opdragelse samtidig med, at forældrene har deres egne oplevelser og erfaringer med forældreskabet og opdragelse, som de trækker på i forbindelse med deres værdier og praksisser. I forlængelse af dette arbejder jeg også ud fra en forståelse af, at sociale praksisser - såsom praksisser i forhold til forældreskab og opdragelse - hænger sammen med individets position i det sociale rum samtidig med, at disse praksisser påvirkes af det enkelte individs egne oplevelser og

erfaringer. Bourdieu siger dog ikke meget om, hvad det er, forældre gør i praksis, hvorfor jeg inddrager Annette Lareaus empiriske arbejde, der er funderet i Bourdieus perspektiv, men som mere empirisk kigger på, hvordan forældrenes position i det sociale rum kommer til udtryk i deres værdier og praksisser i forhold til forældreskab og opdragelse.

Annette Lareau: forskelle i opdragelsespraksisser

I sit arbejde beskæftiger Annette Lareau sig med at identificere, hvordan forældres sociale klasse påvirker deres måde at opdrage på og derigennem også påvirker deres børns udvikling og muligheder i livet, og hun trækker i den forbindelse på Bourdieus klasseteoretiske perspektiv (Lareau 2003:3). Hun argumenterer for, at centrale elementer af familielivet tilsammen udformer forskellige måder at praktisere forældreskab og opdragelse på, som varierer på tværs af forskellige sociale klasser (Lareau 2003:3). På baggrund af hendes resultater opstiller hun en model, som skelner mellem to måder at praktisere forældreskab og opdragelse på, som munder ud i to former for opdragelsespraksis. Den første opdragelsespraksis ses primært hos middelklasse-forældre, og betegnes af Lareau som “concerted cultivation”, (dansk oversættelse: *planlagt kultivering* (Ottosen 2019:121)). Den anden betegner hun som “natural growth” (dansk oversættelse: *naturlig vækst* (Ottosen 2019:121)), og denne ses særligt praktiseret af fattige forældre og forældre i arbejderklassen (Lareau 2003:3). Lareau beskriver planlagt kultivering som et aktivt og intensivt forældreskab, hvor forældrene har fokus på, at barnets individuelle egenskaber bliver udviklet samt at de lærer at kunne begå sig i skolen og andre arenaer uden for hjemmet (Lareau 2003:238). I modsætning hertil beskrives naturlig vækst som en form for forældreskab, hvor forældrene forholder sig mere passivt, når det kommer til barnets individuelle udvikling samt i forhold til at deltage aktivt i barnets skole og andre livsarenaer, hvilket medfører, at barnet vokser op med mere frihed og bliver uafhængige i en tidligere alder (Lareau 2003:238). I nedenstående tabel illustreres forskellene mellem de to former for opdragelsespraksis (Lareau 2003:31):

	Opdragelsespraksis	
	Planlagt kultivering	Naturlig vækst
Nøgleelementer	Forældrene fremelsker og tilskynder barnets talenter, meninger og egenskaber	Forældrene tager sig af barnet og lader det vokse og udvikle sig i eget tempo
Organisering af hverdagen	Børnene deltager i adskillige fritidsaktiviteter organiseret af forældrene	Hænger ud, særligt med familien, og er primært organiseret af børnene selv
Sprogbrug	Argumentation/vejledende instruktioner Børn forholder sig kritisk til voksnes udtalelser Udvidede forhandlinger mellem forældre og børn	Instruktioner/ordrer Børn sætter sjældent spørgsmål ved voksnes udtalelser Børnene accepterer generelt voksnes instruktioner/ordrer
Indgriben i institutioner	Forældre kritiserer og blander sig på vegne af barnet Forældrene træner barnet i at overtage ovenstående rolle	Forældre har en følelse af frustration og magtesløshed Konflikt mellem tilgangen til forældreskab og opdragelse i hjemmet og tilgangen i skolen
Konsekvenser for børnene	Barnet opnår en følelse af at være berettiget	Barnet opnår en følelse af at være begrænset

Forældre, som praktiserer planlagt kultivering, fokuserer i høj grad på at styrke deres børns evne til at italesætte sine følelser, meninger og tanker, hvorfor diskussioner mellem forældre og børn er centrale i denne tilgang (Lareau 2003:3). Forældre er her af den opfattelse, at børnenes individuelle egenskaber udvikles gennem blandt andet diskussioner, hvor det lærer at forhandle og føre samtaler med voksne. Frem for at afgive ordrer fokuserer forældrene f.eks. mere på at guide børnene igennem forskellige situationer og lade dem stille spørgsmål undervejs. Praksisserne indenfor denne tilgang medfører således, at børnene ofte får en følelse af ligeværd med voksne, som medfører, at de i højere grad føler sig trygge ved at give udtryk for egne holdninger og krav i forskellige sammenhænge både i og uden for hjemmet (Lareau 2003:2). Børnenes fritid er ofte

styret af forældrene, som sørger for, at børnene deltager i forskellige organiserede fritidsaktiviteter såsom sport eller musik, samtidig med at deres tidsforbrug på uorganiserede aktiviteter sammen med venner eller foran tv'et begrænses (Lareau 2003:2). På trods af, at disse børn har mindre fritid eller mindre kontrol over, hvad de laver i deres fritid, opnår de gennem deltagelse i de organiserede aktiviteter egenskaber, som kan være værdifulde senere i livet, når de skal ud på arbejdsmarkedet (Lareau 2003:4). Dette indikerer, at forældre, som er præget af denne opdragelsespraksis, er villige til at gøre trade-offs i forhold til deres børns trivsel nu og her for at sikre, at de får de bedste forudsætninger for at få en god position i det sociale rum senere i livet. Forældre, som praktiserer naturlig vækst, fokuserer ikke på planlagt kultivering, da de er præget af en opfattelse af, at det ikke er en af forældreskabets afgørende opgaver at fremkalde deres børns følelser, meninger og tanker. Derimod mener de, at børns udvikling af følelser, meninger og tanker skal ske naturligt uden for meget indblanding fra voksne (Lareau 2003:3). Disse forældre ser en klar grænse mellem børn og voksne, hvorfor forældre og børn her i højere grad lever adskilte liv, og forældrene praktiserer mere at afgive ordrer til deres børn end at føre diskussioner med dem, hvorfor det ofte er af mere autoritær eller afstraffende karakter, hvis de griber ind i deres børns liv (Lareau 2003:3). Da denne gruppe forældre heller ikke ser det som en essentiel opgave i forældreskabet at blande sig for meget i deres børns udvikling, betragter de heller ikke organiserede fritidsaktiviteter såsom sport eller musik, som nødvendige. På baggrund af dette har deres børn ofte mere frihed i forhold til at organisere deres fritid, som de ofte bruger på mere uorganiserede aktiviteter sammen med deres venner eller foran tv'et og computeren (Lareau 2003:3). Denne opdragelsespraksis medfører således, at børnene på sin vis kan leve et liv mere som børn, hvor de har mere frihed og er mere uafhængige af voksne i forbindelse med planlægning af deres fritidsaktiviteter (Lareau 2003:4).

Hverdagslivets organisering og forældres engagement i deres barn

I hendes studier fandt Lareau, at aspekter såsom antallet af organiserede aktiviteter, familielivets tempo, økonomisk belastning, tid brugt på uformel leg, forældres interesse i børnenes aktiviteter, hvor dominerende børnenes aktiviteter er på forældrenes liv samt mængden af autonomi børnene har, varierede på tværs af de forskellige sociale klasser og dermed lå til grund for de to

former for opdragelsespraksis (Lareau 2003:36). På baggrund af dette har jeg således en forståelse af, at man via forældres oplevelser og erfaringer med ovennævnte aspekter kan få indblik i forældrenes værdier og praksisser i forhold til forældreskab og opdragelse.

Planlagt kultivering

Da forældre fra middelklassen følger opdragelsespraksisser, som taler for den individuelle udvikling af hvert barn, prioriteres dette meget, også selvom det sker på bekostning af familietid og gruppebehov (Lareau 2003:39). Livet i disse familier er derfor ofte hektisk, og børnenes fritidsaktiviteter er oftest det, som styrer programmet for hele familien. Forældrenes fritid bliver derfor stort set kun brugt på børnenes fritidsaktiviteter, og børnene selv har ofte kun en lille mængde fritid, som ikke bruges på organiserede aktiviteter, hvilket medfører, at de i størstedelen af deres hverdag er i selskab med voksne eller bliver guidet af voksne, hvilket ikke efterlader meget tid, hvor de skal underholde sig selv (Lareau 2003:35). Det ses ofte i disse familier, at hele familien sjældent spiser sammen på grund af de forskellige fritidsaktiviteter, børnene deltager i samtidig med, at disse familier også sjældnere tilbringer tid med resten af deres familie såsom bedsteforældre, fætre/kusiner osv., grundet den hektiske hverdag (Lareau 2003:39). Afslutningsvis ses det også ofte, at børnenes aktiviteter medfører en betydelig mængde ekstra arbejde for forældrene i form af udfyldelse af formularer, betaling af kontingenter, koordinering af samkørsel, vask af træningstøj, kørsel til kampe samt forældrenes deltagelse i kampe, hvilket medfører, at dagligdagens tempo øges yderligere (Lareau 2003:47).

Naturlig vækst

I arbejderklassen og fattige familier afviger hverdagen fra ovenstående. Generelt er hverdagen for børnene i disse familier i et langsommere tempo og mindre presset og struktureret end den er for middelklassefamiliers børn. Her er der langt færre børn, som deltager i organiserede fritidsaktiviteter, og de fleste børn har dermed mere frihed i deres fritid, som de ofte bruger på at lege sammen med venner og familiemedlemmer eller på at se tv. Børnenes fritidsaktiviteter er således her i højere grad adskilt fra voksne (Lareau 2003:35). De begrænsede økonomiske ressourcer i arbejderklassefamilier og fattige familier medfører, at opgaver såsom at børnene får

noget at spise, har tøj og husly samt bliver transporteret til og fra skole bliver et meget tidskrævende og besværligt arbejde, hvorfor der ikke er meget tid til at overvåge og kontrollere børnenes aktiviteter (Lareau 2003:66). Dette medfører, at disse familier trækker på opdragelsespraksisser, hvor der primært er fokus på at beskytte børnene, styrke disciplin samt regulere børnenes adfærd på bestemte områder, hvilket gøres ved at opsætte tydelige grænser for børnene, som skal sikre deres sikkerhed (Lareau 2003:66). Indenfor disse grænser har børnene frihed til at vælge aktiviteter og legekammerater selv, hvilket gør det muligt for dem at udvikle sig mere på egne præmisser end på voksnes (Lareau 2003:67). I disse familier ses også en større prioritering af samvær med familien, hvilket medfører, at børnene bruger mere tid sammen med familiemedlemmer, og dette styrker blandt andet forholdet mellem søskende, som her oftere støtter og leger med hinanden set i forhold til børn i middelklassen (Lareau 2003:67).

Relation mellem forældre og skole: gensidigt afhængige eller ej

Forældrenes opdragelsespraksis afspejler sig dog ikke kun i hverdagslivet i hjemmet, men afspejles ligeledes i den måde, hvorpå forældrene opfatter og praktiserer samarbejdet med skolen. Lareau har her haft fokus på, hvordan social klasse påvirker relationen og samarbejdet mellem forældre og skolen. Her kommer hun blandt andet frem til, at forældrenes sociale status påvirker deres muligheder for at imødekomme skolens og lærernes anmodninger om involvering og deltagelse i barnets skolegang, og at dette kan medføre ulighed i børnenes udbytte af skolegangen (Lareau 1987:73). Her trækker Lareau på Bourdieus argumentation for, at nogle børn har nemmere ved at begå sig og klare sig godt i skolemiljøet, idet de hjemmefra har fået nogle kulturelle erfaringer, som har været med til at tilvænne dem til det miljø, der findes i skolen (Lareau 1987:74).

Lareau kommer for det første frem til, at definitionen af et funktionelt samarbejde mellem forældre og skole i høj grad er præget af, hvad skolen anser som værende et godt samarbejde. I den forbindelse er der risiko for, at det kan påvirke barnets præstationer, hvis ikke forældrene formår at imødekomme skolens forventninger til samarbejdet (Lareau 1987:76). Den dag i dag er skolens praksisser blandt andet bygget op om en antagelse om, at forældrene hjælper til med børnenes

faglige dannelse derhjemme ved f.eks. at læse sammen med barnet (Lareau 1987:77). Barnets præstation i skolen afhænger således af, hvorvidt forældrene øver med barnet derhjemme, og hvis ikke forældrene gør dette, er der således risiko for, at børnene klarer sig dårligere. Dette indikerer, at skolen arbejder ud fra en forståelse af, at arbejdet med barnets faglige dannelse skal ske i samarbejde mellem skolen og forældrene. Skolen anmoder således om en meget bestemt type adfærd fra forældrene. En vigtig pointe her er, at skolens forventninger til forældrene ikke afhænger af forældrenes socioøkonomiske baggrund, og det er således ikke der, at uligheden opstår. Lareau argumenterer derimod for, at uligheden bunder i, at der er nogle former for ressourcer - særligt indenfor de kulturelle ressourcer - som tillægges mere værdi i forhold til, hvorvidt forældrene kan imødekomme skolens anmodninger. Her tyder det på, at forældre med højere socioøkonomisk baggrund er stillet bedre i forhold til at imødekomme den type adfærd, som skolen efterspørger, end forældre med lavere socioøkonomisk baggrund, da de har en opdragelsespraksis og en tilgang til familielivet, som stemmer overens med skolens forventninger (Lareau 1987:83). Lareaus konklusion er således ikke, at der er nogle ressourcer, som er bedre end andre, men derimod at der inden for feltet (skolen) er nogle ressourcer, som stemmer bedre overens med skolens definition af, hvordan det rigtige samarbejde mellem forældre og skole ser ud, hvilket kan medføre en positiv effekt på barnets udbytte af skolen (Lareau 1987:82).

Lareau opstiller en model over to typer relation, som samarbejdet mellem forældre og skole kan være præget af (Lareau 1987:79):

- En relation, hvor parterne arbejder uafhængigt af hinanden
- En relation, hvor parterne arbejder ud fra, at de er gensidigt afhængige af hinanden

Den første form for relation ses ofte i samarbejdet mellem skole og forældre med lavere socioøkonomisk baggrund, og den anden form for relation ses primært i samarbejdet mellem skole og forældre med højere socioøkonomisk baggrund (Lareau 1987:79). I samspil med denne model opstiller hun en række aspekter, som påvirker den måde, hvorpå forældre deltager i deres barns skolegang, og gennem disse aspekter kan man således få indblik i, hvilken type relation der findes mellem forældre og skolen. Aspekterne er (Lareau 1987:79):

- Forældrenes uddannelsesmæssige evner

- Deres syn på, hvordan arbejdet med barnets uddannelse skal fordeles mellem skole og forældre
- Mængden af tid, penge og andre materielle ressourcer i hjemmet (Lareau 1987:79).

I nærværende undersøgelse vil jeg tage udgangspunkt i ovenstående model over relationstype samt de opstillede aspekter, da disse kan give indblik i, hvordan forældrenes deltagelse i deres barns skolegang struktureres samt relationen mellem forældre og skolen. Dette kan ligesom hverdagspraksisserne i hjemmet bidrage med at give indsigt i forældrenes værdier og praksisser i forhold til forældreskab og opdragelse. Jeg har i nedenstående tabel forsøgt at illustrere, hvordan aspekterne og typen af relation spiller sammen:

	Relation mellem forældre og skole	
	Uafhængige af hinanden	Gensidigt afhængige af hinanden
Forældrenes uddannelsesmæssige evner	Forældrene vil ofte have ingen eller kort uddannelse.	Forældrene vil ofte have en længere uddannelse.
Fordeling af ansvar	På baggrund af ovenstående vil forældre her være af den opfattelse, at lærerne i højere grad er i besiddelse af de evner, det kræves, for at børnene kan uddannes bedst muligt.	På baggrund af ovenstående vil forældrene her være af den opfattelse, at de besidder evnerne til at hjælpe med børnenes uddannelse, hvorfor de betragter ansvaret for dette som mere eller mindre lige fordelt mellem dem selv og lærerne.
Ressourcer i hjemmet	I disse familier vil ressourcerne i hjemmet typisk være knappe, hvilket medfører, at forældrene ikke deltager i så høj grad i barnets skoleaktiviteter.	I disse familier vil ressourcerne i hjemmet typisk være gode, hvilket medfører, at forældrene i højere grad kan deltage i barnets skoleaktiviteter.

Aspekterne vil typisk komme på til udtryk på den måde, at man ved forældre med højere socioøkonomisk baggrund vil se, at de holder øje med og overvåger deres børns skolegang, hvorfor de

oftere tager fat i skolen for at diskutere barnets akademiske udvikling (Lareau 1987:78). Disse forældre vil derfor gerne være en aktiv del af deres barns uddannelsesmæssige proces, og mener, at ansvaret for barnets uddannelse ligger lige fordelt hos dem som forældre og lærerne på skolen (Lareau 1987:80). Modsat ses det ved forældre med lavere socioøkonomisk baggrund, at de er mere tilbageholdende i forhold til at tage kontakt til skolen, tager primært kontakt vedrørende emner, som ikke er af akademisk karakter, og de er utilpasse i deres kommunikation med skolen (Lareau 1987:78). Disse forældre lægger i højere grad ansvaret for barnets skolegang og uddannelse over på lærerne, som er "uddannede folk". Dette indikerer, at de er af den opfattelse, at lærerne - modsat dem selv - har de rette evner til at uddanne deres børn og dermed kan sikre, at barnet lærer det, det skal (Lareau 1987:79). Nogle af forældrene i denne gruppe har en opfattelse af, at de i samarbejde med skolen skal hjælpe med at sikre deres barns akademiske udvikling, men de fleste af forældrene er dog af den opfattelse, at barnets akademiske udvikling sker i skolen og ikke afhænger af barnets aktiviteter derhjemme (Lareau 1987:80). Derudover viser hendes resultater, at forældrenes syn på værdien i at tage en uddannelse ikke varierer på tværs af socioøkonomisk baggrund, da forældre fra begge grupper tillagde stor værdi til uddannelsesmæssig succes. Dog adskiller forældrenes forståelser af, hvordan deres børn bedst opnår uddannelsesmæssig succes sig fra hinanden, hvilket afspejler sig i deres deltagelse i barnets skolegang. I forlængelse af dette argumenterer Lareau for, at forskellene i de to gruppers ressourcer kan være med til at forklare forskellen i deres adfærd i relationen til skolen og dens anmodninger og deres involvering (Lareau 1987:81).

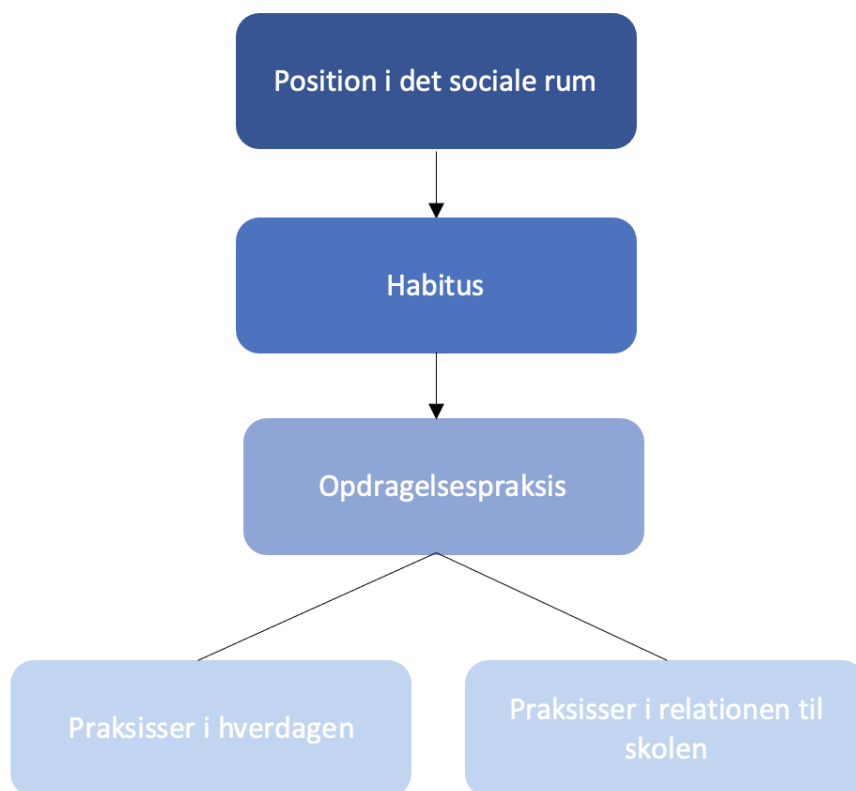
Ovenstående danner således baggrunden for, hvad jeg i nærværende speciale rent empirisk finder relevant at fokusere på for at indfange, hvordan forældres værdier og praksisser i forhold til forældreskab og opdragelse på den ene side påvirkes af deres position i det sociale rum og på den anden side af deres egne oplevelser og erfaringer (via habitus). Jeg forholder mig dog kritisk overfor, hvorvidt det er muligt at finde den skarpe opdeling i opdragelsespraksis på baggrund af socioøkonomisk baggrund, som Lareau opstiller. Det bunder for det første i, at det er en del år siden, at undersøgelsen, som modellen er baseret på, blev foretaget. Der kan således være sket en udvikling i såvel forældreskabet og opdragelsen, som medfører, at jeg ikke vil kunne finde de

to former for opdragelsespraksis i sin rene form. Derudover bygger modellen på en undersøgelse foretaget i USA, som har en mere liberal velfærdsmodel end Danmark, hvilket kan have betydning for den sammenhæng der ses mellem position i det sociale rum og opdragelsespraksis. Afslutningsvis er jeg åben for, at der kan være andre årsager til den sammenhæng, som Lareau finder mellem position i det sociale rum og opdragelsespraksis. Det handler måske ikke om, at man har specifikke værdier i forhold til forældreskab og opdragelse på baggrund af ens position i det sociale rum, men måske mere om, at ens position i det sociale rum påvirker de muligheder man har for at realisere ens værdier. Lareaus fokuspunkter i hendes model anvendes derfor i nærværende undersøgelse mere som orienterende begreber, der kan give indblik i og være med til at udfolde, hvordan forældre forstår og praktiserer deres forældreskab og opdragelse. Men jeg er samtidig åben for, at der kan være andre mønstre i min empiri end den, som Lareau finder mellem position i det sociale rum og opdragelsespraksis.

Teoriernes samspil i specialet

Ovenstående udgør således mit teoretiske udgangspunkt i nærværende speciale. Bourdieus praksis- og habitusteori danner baggrund for de orienterende begreber "position i det sociale rum" og "habitus". Disse danner den teoretiske forståelsesramme i specialet, hvorigennem jeg forstår værdier og praksisser i forhold til forældreskab og opdragelse som afhængige af såvel individets position i det sociale rum som af individets egne oplevelser og erfaringer (indlejret i habitus). Lareaus teoretiske perspektiv om opdragelsespraksisser danner baggrunden for det orienterende begreb "opdragelsespraksis", der anvendes til at få indblik i, hvordan forældrenes position i det sociale rum og habitus afspejles i deres værdier og praksisser i forhold til forældreskab og opdragelse. I forlængelse af det orienterende begreb opdragelsespraksis er opstillet de to orienterende begreber: "hverdagslivets organisering" og "relation mellem forældre og skole", som anvendes til at indfange oplevelserne, hvorigennem forældrenes værdier og praksisser i forhold til forældreskab og opdragelse kommer til udtryk. Hvordan dette præcis vil søges indfanget, vil blive nærmere uddybet i specialets afsnit "Interviewguide". Forholdet mellem de teoretiske perspektiver i nærværende speciale kan illustreres som det ses i figur 2 nedenfor.

Figur 2: Sammenhæng mellem teoretiske perspektiver



Forældrenes position i det sociale rum lægger således til grund for de erfaringer, som indlejres i deres habitus, og det er disse erfaringer, som påvirker deres opdragelsespraksis. I forlængelse af dette er det gennem indsigt i forældrenes praksisser i henholdsvis hverdagen og i relationen til skolen, at jeg kan opnå viden om deres opdragelsespraksis og habitus og efterfølgende sammenholde disse med deres position i det sociale rum.

Metodiske overvejelser

Semistrukturerede interviews

For at udforske forældres erfaringer med forældreskabet og få indblik i deres værdier og praksisser har jeg foretaget semistrukturerede livsverdensinterviews. Dette bunder for det første i, at

interviewet er en oplagt metode at anvende, når man ønsker at få indblik i menneskers oplevelser, holdninger og livssituation, da det er en metode, som giver adgang til individers oplevelse af deres livsverden (Tanggaard & Brinkmann 2015a:29). I forhold til nærværende undersøgelse er en fordel ved semistrukturerede interviews, at man her tager udgangspunkt i en interviewguide, som skal sikre, at forskeren får dækket de ønskede temaer i løbet af interviewet samtidig med, at der er plads til at bevæge sig i nye retninger i løbet af interviewet, hvis informanten bringer noget interessant på banen, som ikke fremgår af interviewguiden (Kvale & Brinkmann 2015:185). Valget af semistrukturerede interviews som metode hænger således i tråd med den adaptive teori, som nærværende undersøgelse arbejder ud fra, da denne interviewform tillader at tilføje og følge nyopståede relevante temaer, hvis der i løbet af interviewene dukker temaer op, som virker centrale for forældrenes erfaringer. På den baggrund har jeg således haft mulighed for at modificere interviewguiden løbende i takt med empiriindsamlingen. I første interview kom informanten f.eks. ind på, hvordan det at have et fritidsarbejde var en central værdi i opdragelsen af hendes børn. På baggrund af dette spurgte jeg i de resterende interviews ind til informanternes tanker om fritidsarbejde, da det virkede til at være et relevant tema, som jeg ud fra mine orienterende begreber ikke havde haft for øje.

Livsverdensinterviews er oplagte at anvende i undersøgelsen af forældres værdier og praksisser i forhold til deres forældreskab og opdragelse, da formålet med denne type interviews er at opnå en forståelse af de temaer, som forældrene oplever i deres daglige livsverden, set ud fra forældrenes egne perspektiver (Kvale & Brinkmann 2015:45). Gennem anvendelse af denne metode har mit mål således været at komme så tæt som muligt på forældrenes levede oplevelser af forældreskabet og derved få indblik i, hvordan de forstår forældreskabet, og på den baggrund opnå fyldestgørende data til at kunne foretage en detaljeret analyse af deres erfaringer og derefter tilvejebringe en teoretisk funderet beskrivelse af deres værdier og praksisser (Tanggaard & Brinkmann 2015a:31). I forlængelse af dette er jeg dog opmærksom på, at det, som bliver fortalt undervejs i interviewet, vil være konstrueret i den samtalsituation, som interviewet skaber, hvorfor det aldrig helt vil være muligt at indfange informantens eksakte oplevelse af en given situation eller et givent fænomen (Tanggaard & Brinkmann 2015a:31). Ved anvendelse af interviews skal man som forsker derfor være opmærksom på, at såvel konteksten for interviewsituationen samt

relationen mellem informanten og forskeren har betydning for den viden, man opnår, da informantens svar vil være påvirket af disse. Her er det centralt at reflektere over, at forskellige former for relationer i et interview kan tilvejebringe viden om forskellige ting. Dette betyder, at jeg skal overveje, hvordan min baggrund og adfærd i interviewet har påvirket den viden, som jeg har opnået i interviewet, da jeg skal tage højde for disse overvejelser i forbindelse med bearbejdelsen og analysen af min empiri (Tanggaard & Brinkmann 2015a:33).

Rekruttering af informanter

I nærværende undersøgelse har formålet været at få indblik i forældres værdier og praksisser i forhold til deres forældreskab og opdragelse gennem deres fortællinger om hverdagen som forældre. Adgangen til og rekrutteringen af forældrene er blandt andet sket gennem Frederikshavn Kommune, hvor en projektmedarbejder og lederen af center for skole, klub og ungdomsskole har fungeret som gatekeepers til forældre, som kunne være relevante for undersøgelsen. Deres tilgang til rekrutteringen har for det første været at række ud i deres eget netværk. Det lykkedes herigennem at få rekrutteret de første fire informanter, Derudover har kommunen taget kontakt til to lærere, som har taget fat i forældre, som kunne være relevante for undersøgelsen. Det lykkedes i den forbindelse ikke at rekruttere nogen informanter. Derfor tog jeg efterfølgende selv fat i en lærer i mit eget netværk, som ligeledes fungerede som gatekeeper. Herigennem fik jeg rekrutteret den sidste informant. I forbindelse med denne måde at rekruttere informanter på, er jeg opmærksom på, at de forældre, som jeg har fået adgang til, i høj grad er styret af de tre gatekeepers vurdering af, hvem der er relevante at have med i undersøgelsen. For at imødekomme dette bedst muligt havde jeg forinden instrueret gatekeeperne så grundigt som muligt i, at jeg søgte forældre med forskellige socioøkonomiske baggrunde og som havde mindst et barn, der gik i folkeskole, således de havde et igangværende samarbejde med skolen og ikke var nødsaget til at trække på tidligere erindringer. Dette bunder for det første i, at jeg ved at have informanter med forskellige socioøkonomiske baggrunde, havde mulighed for at få indblik i, hvorvidt dette blev afspejlet i deres erfaringer med forældreskabet. Derudover ønskede jeg, at forældrene havde mindst et barn, der gik i skole, da såvel Lareaus teoretiske model samt den eksisterende forskning peger på, at samarbejdet med skolen den dag i dag er en central del af forældreskabet.

Alle tre gatekeepers fik ligeledes en informationsflyer (bilag 1), de kunne uddele i forbindelse med rekrutteringen.

Interviewsituationen

Såvel interviewer, informanten og placeringen for interviewet har betydning for den viden, som konstrueres under interviewet. På den baggrund er det vigtigt at forholde sig til, hvad disse forskellige elementer har haft af betydning (Kvale & Brinkmann 2015:128). Derudover er det med til at styrke undersøgelsens transparens, når der gives en fyldestgørende beskrivelse af forholdene under empiriindsamlingen (Tinggaard & Brinkmann 2015b:523).

I specialet blev fire af de fem interviews afholdt enten i informanternes hjem eller på deres arbejdsplads, og det sidste blev afholdt over Teams, mens informanten befandt sig på sin arbejdsplads. Lokationen for interviewet er valgt af informanterne, da dette medfører, at interviewet foregår i en kontekst, som er tryk og vant for dem. Fire af interviewene blev således afholdt på informanternes arbejdsplads og i deres arbejdstid. Dette medførte, at de under interviewet befandt sig i en anden arena end den, hvor deres forældreskab typisk kommer i spil. I de tre af interviewene, som foregik fysisk, befandt vi os i et mødelokale på arbejdspladsen, hvorfor vi ikke blev forstyrret af f.eks. informanternes kollegaer. Overordnet var det således positivt for interviewet, at det foregik på arbejdspladsen og i arbejdstiden, da informanterne her havde ro til at komme med deres fortællinger og ikke blev forstyrret af f.eks. børn eller kæledyr. Det forholdt sig dog anderledes med interviewet, som blev afholdt online. Der befandt informanten sig ved sit skrivebord, og det var således ikke tydeligt for kollegaer eller andre, at han var i færd med at blive interviewet. Dette medførte for det første, at der kom et par korte afbrydelser i interviewet, og for det andet bevirkede det, at vi var nødsaget til at afslutte interviewet før tid, da der opstod en situation, som informanten skulle tage sig af. Dette medførte således, at jeg ikke på samme måde nåede at komme ligeså meget i dybden med denne informants erfaringer med samarbejdet med skolen. Dog argumenterer jeg for, at jeg fik tilstrækkelig indsigt gennem de spørgsmål, som vi nåede at snakke om. Det sidste interview blev afholdt i informantens eget hjem, men på et tidspunkt hvor de andre i husstanden ikke var hjemme, hvorfor vi ej heller i dette interview op-

levede forstyrrelser ud over, at vaskemaskinen en enkelt gang skulle tømmes. Informanten snakkede dog blot videre, mens dette blev gjort, og det havde således ikke nogen betydning for flowet i interviewet. Generelt fik jeg under empiriindsamlingen et indtryk af, at informanterne var meget interesserede i at fortælle om deres erfaringer i forhold til deres forældreskab og opdragelse samt om deres hverdagspraksisser som forældre. Dette afspejlede sig også i interviewsituationen, hvor informanterne generelt var åbne og afslappede fra interviewets begyndelse. Dog var der stadig i nogle af interviewene, hvor jeg blev nødt til at have en lidt mere aktiv rolle som interviewer ved løbende at stille opfølgende spørgsmål, sonderende spørgsmål, direkte og indirekte spørgsmål samt fortolkende spørgsmål for at få informanten til at uddybe sine svar (Kvale & Brinkmann 2015:190-191). Der var således i nogle af interviewene, hvor informanterne helt selv bragte egne emner frem i forbindelse med deres svar på nogle af spørgsmålene i interviewguiden. Men der var ligeledes i nogle af interviewene, hvor det var nødvendigt, at jeg som interviewer opfordrede dem til at uddybe deres svar og dermed måske bringe nye emner på banen.

Interviewguide

Da det adaptive design i nærværende undersøgelse muliggør en åben tilgang til såvel teori som empiriindsamling, har interviewguidens primære rolle været at fungere som rettesnor for, hvad jeg på baggrund af de orienterende begreber ønsker information om. Samtidig er der dog plads til at følge op på, hvad informanterne selv bringer i spil, hvilket også hænger sammen med anvendelsen af den semistrukturerede interviewform. Formålet med dette er, at der således i interviewet har været plads til, at interviewet kunne udvikle sig i forskellige retninger alt efter informantens fortællinger om deres forældreskab og opdragelse (Kvale & Brinkmann 2015:185). Her kommer specialets adaptive tilgang således til udtryk, da empiriindsamlingen er designet på den måde, at den forudgående teori danner rammen men med plads til, at der kan opstå nye relevante temaer på baggrund af den indsamlede empiri. I selve interviewet vil interviewguiden således mere anvendes som en guide og inspiration til spørgsmål, der kan stilles for at åbne op for fortællinger om informanternes oplevelser med forældreskab og opdragelse, mere end den vil blive fulgt slavisk.

Interviewguiden er struktureret ud fra temaer, som er dannet på baggrund af de orienterende begreber i specialet. Som beskrevet i afsnittet om specialets teoretiske ramme, danner de orienterende begreber "position i det sociale rum" og "habitus" baggrunden for min forståelse af forældres værdier og praksisser i forhold til forældreskab og opdragelse som værende afhængige af på den ene side forældrenes position i det sociale rum og på den anden side deres habitus. På baggrund af Lareaus model over opdragelsespraksisser argumenterer jeg for, at jeg kan få indblik i, hvordan forældrenes position i det sociale rum samt deres habitus påvirker og afspejles i deres værdier og praksisser i forhold til deres forældreskab og opdragelse. For at kunne indfange forældrenes opdragelsespraksis er jeg nødt til at få indblik i deres oplevelser og erfaringer med forældreskabet, hvilket jeg gør ved at trække på de orienterende begreber "hverdagslivets organisering" samt "relation mellem forældre og skole".

I nedenstående skema har jeg opstillet interviewguidens indledende opbygning bestående af temaer og formål, inden disse blev omdannet til spørgsmål i den endelige interviewguide (bilag 2). Dette gøres for at gøre processen fra orienterende begreber til temaer til spørgsmål så gennemsigtig og grundig som muligt (Riis 2012:353).

Tema	Formål
Introduktion	Her præsenteres specialets formål, herunder hvad interviewet skal bruges til, at der optages samt at deltagelse er anonym og samtykke altid kan tilbagekaldes.
Baggrundsviden om informanterne	Her gives der indblik i socioøkonomiske forhold og familiekonstellation, som kan være med til at uddybe eventuelle forskelle i de følgende temaer.
Hverdagslivets organisering: Hverdagens tempo Familiens og børnenes aktiviteter	Ved dette tema trækkes der på Lareaus teori om opdragelsespraksisser, hvor hun særligt har fokus på familielivets tempo. Her er indsigt i, hvor dominerende børnenes aktiviteter er på forældrenes/familiens liv, hvor meget frihed/uafhængighed børnene har samt

Syn på opdragelse	vægtningen af uformel leg vs. organiserede fritidsaktiviteter centralt. Viden om disse aspekter er endvidere med til at give indblik i forældrenes habitus.
Relation mellem forældre og skole: Syn på ansvars- og arbejdsfordeling ift. barnets skolegang/læring Involvering og deltagelse i skolegang og -arrangementer Kontakt med skolen	I dette tema tages der udgangspunkt i nogle af de aspekter, Lareau argumenterer for, har betydning for forældrenes deltagelse i deres barns skolegang for at få indblik i forældrenes værdier og praksisser i forhold til skolegangen. For at få nærmere indblik i, hvordan relationen mellem forældre og skole kan forstås, tages der også udgangspunkt i Lareaus to former for relation, som samarbejdet mellem forældre og skole kan være præget af. Disse aspekter er ligeledes med til at give indblik i individernes habitus.
Afsluttende spørgsmål	Formålet med dette spørgsmål er at give forældrene mulighed for at tilkendegive, hvis der er andre emner end dem, som intervieweren har tænkt på, der er relevante.
Afrunding	Her bliver forældrene oplyst om, at de altid er velkomne til at rette henvendelse, hvis de kommer i tanke om noget, som de ikke fik sagt samt om de må kontaktes på et senere tidspunkt for eventuel uddybning af deres svar. Der afsluttes med et tak for deres deltagelse.

På baggrund af ovenstående er interviewguiden således opbygget sådan, at der først spørges ind til forældrenes baggrund for at få indblik i deres position i det sociale rum. Dernæst rettes der fokus mod at indfange forældrenes opdragelsespraksis, hvilket gøres ved at stille spørgsmål, som vedrører forældrenes oplevelser med forældreskab og opdragelse i hverdagen. Disse spørgsmål er struktureret ud fra de to orienterende begreber "hverdagslivet organisering" og "relation mellem forældre og skole", som danner to overordnede temaer i interviewguiden. Jeg har indenfor hver af disse temaer opstillet tre undertemaer med en række spørgsmål indenfor hvert tema,

som kan give indblik i forældrenes oplevelser og erfaringer indenfor det pågældende tema. Samlet skal dette give indblik i forældrenes opdragelsespraksis og dermed deres værdier og praksisser i forhold til forældreskab og opdragelse.

Position i det sociale rum

Til at formulere spørgsmål, som kan indfange forældrenes position i det sociale rum, har jeg taget udgangspunkt i Bourdieus (1994) argumentation for, at det sociale rum er struktureret ud fra individers mængde og sammensætning af henholdsvis økonomisk og kulturel kapital. Her har jeg opstillet følgende spørgsmål for at få viden om forældrenes økonomiske kapital:

Hvad laver du til hverdag? (Hvad er din beskæftigelse?)

Og følgende spørgsmål for at få viden om deres kulturelle kapital:

Hvad er du uddannet som?

Ifølge Bourdieu indeholder økonomisk og kulturel kapital mere end blot indkomst og uddannelse, men jeg argumenterer på baggrund af (Nelson 2010:4-5) for, at jeg kan få et overblik over forældrenes position i det sociale rum gennem viden om deres indkomstniveau og uddannelsesniveau.

Habitus og opdragelsespraksis

For at kunne formulere spørgsmål, som kan indfange forældrenes opdragelsespraksis og give indblik i deres habitus, er der, som tidligere beskrevet, opstillet temaerne "hverdagslivets organisering" og "relation mellem forældre og skole".

Hverdagslivets organisering

På baggrund af Lareaus teori om opdragelsespraksisser er der under dette tema opstillet følgende tre undertemaer, hvorigennem forældrenes værdier og praksisser i hverdagen som forælder søges indfanget.

Hverdagens tempo:

Hvordan organiserer du hverdagen og tiden hos jer f.eks. i forhold til at være sammen med dine børn, deres fritidsinteresser samt dine egne interesser?

Familiens og børnenes aktiviteter:

Hvad laver dine børn typisk i deres fritid?

Syn på opdragelse:

I forhold til at opdrage dine børn, hvordan vurderer du så, hvornår du skal gribe ind og rette op, og modsat hvornår du skal lade dine børn finde ud af det selv?

Overordnet argumenterer jeg for, at disse spørgsmål om hverdagslivets organisering kan være med til at indfange forældrenes oplevelser af familielivets tempo, hvor dominerende børnenes aktiviteter er på forældrenes/familiens liv samt hvor meget frihed/uafhængighed børnene, som Lareau ser som centrale elementer for at få indblik i forældrenes opdragelsespraksis. Gennem forældrenes fortællinger kan jeg ligeledes få indblik i, hvilke erfaringer de trækker på i forbindelse med deres opdragelsespraksis og dermed få indblik, hvordan deres habitus er med til at forme disse praksisser.

Relation mellem forældre og skole

Der er ligeledes under dette tema opstillet tre undertemaer på baggrund af Lareaus teori. Jeg søger gennem disse temaer at få indblik i forældrenes værdier og praksisser i relation til deres samarbejde med skolen.

Syn på ansvars- og arbejdsfordeling ift. barnets skolegang/læring:

Hvordan vil du beskrive din rolle i forhold til dit barns/dine børns skolegang?

Involvering og deltagelse i skolegang og -arrangementer:

Hvilke grunde har der været til, at du har involveret dig i dit barns skolegang (f.eks. deltagelse i skolearrangementer, forældreråd?)

Kontakt med skolen:

Hvordan ville du gribe det an, hvis du oplever at være uenig i noget, som skolen gør?

Overordnet argumenterer jeg for, at disse spørgsmål om relation mellem forældre og skole kan være med til at indfange forældrenes syn på, hvordan ansvar og arbejde ifm. deres børns skolegang skal fordeles, hvor aktivt forældrene deltager i deres børns skolegang samt hvordan forældrene oplever kontakten med skolen, hvilket Lareau ser som centrale elementer både i forhold til at få indblik i forældrenes opdragelsespraksis samt typen af relation de har til skolen. Jeg kan ligeledes her via forældrenes fortællinger få indblik i, hvilke erfaringer de trækker på i forbindelse med deres praksisser i forhold til samarbejdet med skolen og dermed få indblik i, hvordan deres habitus påvirker deres praksisser.

Transskribering af interviews

Interviewene er blevet optaget som lydoptagelse frem for at tage noter, således jeg under interviewet har kunne koncentrere mig fuldt ud om interviewets temaer og dynamik (Kvale & Brinkmann 2015:236). Derudover giver det mulighed for, at jeg kan transskribere interviewet efterfølgende og anvende transskriptionerne i forbindelse med det videre arbejde i undersøgelsen. Jeg har således efter gennemførelsen af de 5 interviews transskriberet dem, således jeg har haft en samlet mængde skriftlig empiri (bilag 3-7), som udgangspunkt for mit analytiske arbejde. Her er det centralt, at det analytiske arbejde faktisk allerede er påbegyndt under interviewene i forbindelse med, at jeg har forsøgt at forstå og fortolke informanternes fortællinger (Brinkmann 2014:86). Dette arbejde fortsætter således i transskriberingen, som har været med til at give et overblik over empirien samtidig med, at jeg har skrevet noter om mine indledende tanker om temaer og mønstre i de enkelte interviews, som efterfølgende er blevet sammenlignet på tværs af interviewene.

Transskriberingen medfører dog også, at interviewet transformeres fra en form til en anden, da det går fra talesprog til tekstsprog, hvilket indebærer en række vurderinger og beslutninger i forhold til transkriptionernes reliabilitet og validitet (Kvale og Brinkmann 2015:243). I forlængelse af dette er det blandt andet centralt, at det tydeligt beskrives, hvordan transskriberingen er foretaget samt hvilke valg der er taget i forhold til at gå fra talesprog til tekstsprog (Kvale & Brinkmann 2015:239). Da jeg ikke har haft som formål at foretage detaljerede sproganalyser af min empiri, har jeg i transskriptionerne fokuseret på at gøre dem så letlæselige og forståelige som muligt frem for at gengive ordret, hvad der er blevet sagt. Jeg har derfor i tilfælde, hvor talesproget har virket usammenhængende, transskriberet således, det på skrift er lettere at forstå, men uden at miste den overordnede mening med det sagte. Jeg har dog forsøgt at transskribere så tæt på det talte sprog som muligt for på den måde bedst at gengive taleflowet i interviewet og give læseren den bedste mulighed for at se sammenhængen i det sagte. Dette betyder, at jeg f.eks. har inkluderet ufuldstændige sætninger, gentagelser samt ord såsom "øhm", da det er med til at give indblik i, hvad informanterne prøver at sige samt indblik i den kontekst, det bliver sagt i. Jeg har dog ikke medtaget, hvis der har været talepauser eller udtryk for følelser såsom latter eller suk, da jeg ikke fandt det relevant i forhold til undersøgelsens fokus (Kvale & Brinkmann 2015:239-240). Transskriptionerne er således foretaget på en måde, hvor de i høj grad stemmer overens med det talte sprog, men med enkelte modificeringer de steder, hvor sammenhængen i det talte sprog har været svær at aflæse på skrift, hvorfor sætningskonstruktionen måske er ændret en smule for at gøre meningen tydeligere.

Kvalitetskriterier for kvalitativ forskning

I kvalitativ forskning bliver man ofte mødt med en ide om, at man skal opfylde de samme kvalitetskriterier som inden for den kvantitative forskningstradition, hvor der er høje krav til kriterier såsom reliabilitet, validitet og generaliserbarhed (Tinggaard & Brinkmann 2015b:522). Her argumenterer Thagaard for, at der i stedet skal fokuseres på kvalitetskriterier, som matcher det særegne og privilegerede indblik i individers hverdagsverden, som den kvalitative forskning muliggør. I forlængelse af dette argumenterer han for, at der i kvalitativ forskning skal fokuseres på transparens i stedet for reliabilitet, på gyldighed frem for validitet og på genkendelighed i stedet for

generaliserbarhed (Tanggaard & Brinkmann 2015b:522). Et afgørende kvalitetskriterium i kvalitativ forskning er undersøgelsens transparens, da det er gennem gennemsigtigheden af undersøgelsens forskellige dele, at andre skal kunne vurdere, hvorvidt undersøgelsens resultater er reelle (Tanggaard & Brinkmann 2015b:523). Det er således også gennem undersøgelsens gennemsigtighed, at kriterierne om gyldighed og genkendelighed bedst sikres. For at imødekomme dette kvalitetskriterium har jeg således gennem hele undersøgelsen lagt vægt på at give så fyldestgørende beskrivelser som muligt af de forskellige antagelser og fremgangsmåder, der er anvendt i undersøgelsesprocessen med henblik på at gøre undersøgelsens design og gennemførelse så gennemsigtig som muligt. Her har det for det første været vigtigt at redegøre for mine egne forventninger, værdier og antagelser, da de har haft betydning for min forståelse af feltet. Her er det centralt for min forståelse, at jeg selv er blevet forælder for nylig, hvilket har været med til at styre interessen for emnet såvel som mine indledende antagelser. I min gennemgang af den eksisterende litteratur blev jeg opmærksom på, hvordan mine egne værdier og praksisser i mit forældreskab læner sig op af den eksisterende litteraturs beskrivelse af det "gode" forældreskab, uden jeg har været bevidst om det. Dette var med til at forme min interesse for at undersøge, hvad der er med til at præge forældres værdier og praksisser i forældreskabet. Denne beskrivelse af min indgangsvinkel til feltet er sammen med mine løbende beskrivelser af mine teoretiske og metodiske overvejelser og valg igennem specialet med til at give læseren indblik i, hvilket perspektiv nærværende undersøgelse er foretaget ud fra. På baggrund af dette har jeg således lagt vægt på at beskrive og begrunde mine valg og overvejelser hele processen igennem for på den måde at tage læseren i hånden hele vejen, og dermed give mulighed for at læseren kan vurdere sammenhængen mellem empirien og min forståelse af feltet (Tanggaard & Brinkmann 2015b:528). I forlængelse af dette har jeg i min tilgang til analysen af den indsamlede empiri haft fokus på at være så empirinær som muligt, og lagt vægt på at inddrage mange citater fra empirien. Dette for at gøre informanternes udtalelser tydelige for læseren, således læseren kan vurdere sammenhængen mellem den indsamlede empiri og min forståelse heraf i vurderingen af konklusionens relevans (Tanggaard & Brinkmann 2015b:528)

Analyse

Kort præsentation af de 5 forældre og deres børn

For at beskytte såvel informanterne samt deres børns privatliv og identitet er forældrenes navne ændret. Nedenstående tabel giver et overblik over informanterne og deres vigtigste informationer. Nærmere præsentation af informanterne og deres baggrund kommer efterfølgende.

Interview	Forælder	Antal børn	Børnenes alder	Alder	Erhverv
1	Kathrine	2	15, 20	48	Virksomhedskonsulent
2	Per	2	11, 17	49	Pædagogisk medarbejder på en ungdomsskole
3	Michael	4	9, 11, 17, 19	50	Leder på en ungdomsskole
4	Louise	3	10, 11, 14	37	Økonomikonsulent
5	Majbritt	3	14, 22, 24	54	Ufaglært pædagog (udviklingshæmmede)

Kathrine

Kathrine er 48 år. Hun er oprindeligt uddannet social- og sundhedsassistent, og senere uddannet fængselsbetjent, men arbejder nu som virksomhedskonsulent. Hun er gift og bor med børnenes far, som er fængselsbetjent. De har sammen to børn. En dreng på 15 år og en dreng på 20 år. Det er en prioritet for dem at tilbringe tid sammen som familie, som de ofte gør hen over aftensmaden, til børnenes fodboldkampe eller når de er på ferie. Hun er særligt stolt over hendes børns selvstændighed og lægger vægt på, at udvikling af sociale kompetencer er endnu vigtigere end faglige kompetencer.

Per

Per er 49 år. Han er oprindeligt uddannet brolægger, men er senere uddannet pædagog, og arbejder nu som pædagogisk medarbejder på en ungdomsskole. Han bor sammen med børnenes

mor, som arbejder som er HR-chef. Sammen har de to børn. En pige på 11 år og en pige på 17 år. Som Per selv siger, så er der fuld run på hjemme hos dem indtil aftensmadstid. Det er for ham vigtigt at være så tilstedeværende som muligt i sin familie, og han lægger vægt på at få opbygget tætte relationer med sine børn, hvilket også har spillet ind i forhold til hans karriereskift.

Michael

Michael er 50 år. Han er oprindeligt uddannet skibsmontør, men er senere uddannet folkeskolelærer og har læst diplomledelse, og arbejder nu på ledelsesniveau på en ungdomsskole. Han er gift med og bor sammen med børnenes mor, som er bankuddannet. Sammen har de fire børn. En dreng på 9 år, en pige på 11 år, en pige på 17 år og en pige (som er udeboende) på 19 år. Hverdagen er travl i familien med børn, som går til forskellige fritidsaktiviteter og Michael, som har skiftende arbejdstider. Familien prioriterer dog at tilbringe tid med hinanden, når det er muligt, og Michael bruger størstedelen af sin fritid på at være der, hvor hans børn er.

Louise

Louise er 37 år. Hun er uddannet revisor og arbejder som økonomikonsulent. Hun er gift med og bor sammen med børnenes far, som er i flexjob som vicevært. Sammen har de tre børn. En dreng på 10 år, en dreng på 11 år og en dreng på 14 år. De to ældste børn er diagnosticeret med ADHD, og den yngste er i udredning, hvilket kan have betydning for, at det er vigtigt for Louise at have struktur og planlægge, så der er et overblik over hverdagen. Det skaber plads til, at der er tid til at hygge som familie, når der er overblik over det praktiske. De prioriterer at tilbringe tid sammen som familie og at støtte op om hinandens aktiviteter, men der skal også være plads til egne interesser. Louise og hendes mand lægger derfor vægt på, at de hver især har tidspunkter, hvor de har frirum til deres egne interesser.

Majbritt

Majbritt er 54 år. Hun er butiksudlært og senere uddannet dekoratør, men arbejder nu som ufaglært på et bofællesskab for udviklingshæmmede. Hun er gift med og bor sammen med faren til sit yngste barn, en dreng på 14 år. Derudover har hun fra et tidligere ægteskab to børn, en pige på 22 og en pige på 24 år.

De gik fra hinanden, da pigerne var 2 og 4 år, og da hun blev gift igen, boede pigerne primært hos hende og hendes nye mand. Hendes mand arbejder i et pengeinstitut. Hverdagen er meget struktureret, og det kræver planlægning at få kabalen til at gå op med Majbritts skiftende arbejdstider og hendes mands lange arbejdsdage. Men de prioriterer at tilbringe tid sammen som familie, samtidig med at Majbritt finder det vigtigt, at hendes mand og søn også har far/søn tid bare de to.

Analysestrategi

På baggrund af min adaptive forskningsstrategi har jeg fokus på kontinuerlig vekselvirkning mellem de anvendte teorier og min indsamlede empiri. Dette fokus medfører blandt andet, at jeg i kodningen af mit materiale har forholdt mig åben og ikke ladet mig låse fast på de temaer, som jeg har skabt på baggrund af de orienterende begreber. De orienterende begreber har fungeret som en indledende guide til temaer i interviewguiden og empiriindsamlingen, men de udgør ikke en fastlagt tematisering, som analysen skal styres efter (Layder 1998:108). Dog vil de orienterende begreber stadig have en betydning, da de er konstrueret på baggrund af teori, som netop beskæftiger sig med værdier og praksisser i forhold til opdragelse. Derudover er temaerne i interviewguiden, som nævnt, struktureret ud fra de orienterende begreber, hvilket kan have betydning for de emner, som informanterne kommer ind på i deres fortællinger.

I forbindelse med kodningen af mit materiale har jeg brugt en form for fortolkningsbaseret kodning (Kristiansen 2015:485), da jeg startede analyseprocessen ud med at se åbent på empirien og finde relevante passager i hvert enkelt interview, som jeg gav en form for tema. Efter denne første "grovkodning" (Kristiansen 2015:486) finpudsede jeg kodningen indenfor de enkelte temaer og foretog yderligere kodning indenfor hvert enkelt tema. Dette gjorde jeg blandt andet ved at sammenligne de forskellige passager og deres temaer på tværs af de fem interviews, og på baggrund af dette opstillede jeg nogle nye temaer, som overordnet samlede de forskellige aspekter, som informanterne lagde vægt på. Jeg har dog ligeledes i forbindelse med kodningen af mit materiale skrevet analytiske notater om de forskellige temaer, hvilket har været med til at forme strukturen i analysen af materialet. Dette for at sikre, at jeg gennem hele processen reflekterede over undersøgelsens temaer og deres indbyrdes sammenhæng (Kristiansen 2015:487). Disse analytiske notater har blandt andet taget udgangspunkt i de orienterende be-

greber og har haft betydning for, hvordan jeg i sidste ende har struktureret temaerne i min analyse. Dette er i tråd med min adaptive forskningsstrategi, da jeg i løbet af kodningsprocessen har vekselvirket mellem empiri og teori, da jeg først lod empirien styre kodningen, og senere har inddraget de orienterende begreber i finpudsningen af kodningen. Denne proces har i sidste ende ført til fire overordnede temaer, som danner rammen for, hvilke værdier og praksisser informanterne oplever at have i forbindelse med deres forældreskab og opdragelse, hvilket jeg i første del af analysen har fokus på at beskrive.

I forlængelse af dette er fokus i anden del af analysen på at diskutere, hvilke aspekter der kan være med til at forme forældrenes værdier og praksisser. På baggrund af min socialkonstruktivistiske tilgang har jeg fokus på at inddrage såvel forklaringer på individniveau samt på det strukturelle niveau, og jeg trækker i den forbindelse både på den tidligere forskning og de orienterende begreber. I tråd med dette dobbeltblik ønskede jeg oprindeligt at have to afsnit i denne del af analysen: et afsnit som fokuserede på de individuelle og habituelle erfaringers betydning for forældrenes værdier og praksisser, og et afsnit som fokuserede på, hvordan de strukturelle forventninger påvirkede forældrenes værdier og praksisser. Det blev dog hurtigt tydeligt, at det var svært at lave denne opdeling, da både det individuelle og det strukturelle i samspil spiller ind på forældrenes værdier og praksisser, hvilket gjorde det svært at diskutere dem i hver sit afsnit. Anden del af analysen er derfor i stedet opdelt i to afsnit, hvor jeg diskuterer, hvad der kan ligge til grund for nogle af de fund, som jeg kommer frem til i forbindelse med første del af analysen. Dette kommer jeg nærmere ind på i de kommende analyseafsnit.

Del I: Værdier og praksisser ifm. opdragelse

I gennemgangen af empirien var det tydeligt, at der var ligheder på tværs af informanternes beskrivelser af, hvad deres opgave som forælder er. De mest centrale værdier, som alle informanterne nævner i en eller anden form, er at være til stede og tilgængelig, at skabe et trygt miljø med nogle gode rammer og forberede børnene på at kunne begå sig i samfundet. Michael nævner blandt andet:

“Så jeg tror nok, sådan den overordnede ting er at være tilgængelig, og selvfølgelig sørge for nogle ordentlige, gode vilkår for mine børn og muligheder. Det tror jeg

da nok, at det er det, min kone og jeg er meget enige om, at det er det, der er vores mål med og opgave i forældregeneringen.” (Michael s. 6).

Han giver således udtryk for, at han ser det som nogle af forældreskabets vigtigste opgaver at være der for sine børn og danne grundlaget for, at de kan klare sig godt i livet. Dette kommer Per ligeledes ind på som centralt i sit forældreskab:

“(...) der er rigtig mange ting som er vigtigt. Som trivsel, og som inddragelse i hinandens liv, og at de selvfølgelig klarer sig godt, det vil man jo altid som forældre, at det går dem godt og sådan noget, og at de også formår de der sociale spilleregler og formår at løse de konflikter, når der er nogle konflikter.” (Per s. 16).

Per kommer ligeledes ind på, at han gerne vil sikre, at hans børn kommer til at klare sig godt senere hen i livet, hvilket han kobler sammen med, at de lærer, hvordan man skal opføre sig i sociale sammenhænge samt hvordan man håndterer konflikter. Han giver således udtryk for, at det er vigtigt, at børn hjemmefra lærer de sociale spilleregler for at kunne begå sig i samfundet. Disse værdier danner baggrund for fire overordnede temaer, som jeg i første del af analysen beskæftiger mig med i forbindelse med beskrivelsen af informanternes værdier og praksisser.

Tilstedeværende forældre med børnene i centrum

Noget, som informanterne lægger meget vægt på i deres forældreskab, er at være tilstedeværende og sætte børnenes behov i første række. Her giver både Per og Majbritt f.eks. udtryk for, at familielivet har haft betydning for deres karriereskift: *“Så det der med at rejse rundt, det gjorde jeg en del inden jeg sådan skiftede erhverv, kan man sige. Så det der med at prioritere at være mere hjemme og være mere nærværende” (Per s. 11).* De giver begge udtryk for, at det har påvirket deres valg af profession, at deres førsteprioritet er at være nærværende og tilgængelige for deres børn. I forlængelse af dette giver alle informanterne udtryk for, at det må forventes som forældre, at børnene kommer i første række, og at egne behov i høj grad skal tilsidesættes. Her

nævner Kathrine blandt andet: *“Men altså, jeg tror, det der har været vigtigst for os fra starten, det er, at... Det lyder som sådan en klisché, men det er jo, at ens børn trives. Og for at de kan det, så går man jo selv på kompromis på nogle ting.”* (Kathrine s. 4). Hun er således af den opfattelse, at man som forælder kan være nødt til at gå på kompromis med egne ønsker og interesser for at sikre, at ens børn trives, hvilket hun ser som det vigtigste at sørge for i sit forældreskab. Louise kommer ligeledes ind på, hvordan hun opfatter det som en del af det at være forælder, at man tilsidesætter sine egne behov til fordel for børnenes: *“Jamen altså, helt generelt, når man får børn, så er man jo nødt til at... Selvfølgelig er der nogle ting, man ikke kan, men det går jeg da også ud fra, at langt de fleste forældre godt er klar over”* (Louise s. 6). Dette med at sætte børnenes behov i første række har således for det første påvirket Per og Majbritt karrieremæssigt. Derudover har det for alle informanterne påvirket deres prioritering af egne behov og interesser i fritiden, hvor Majbritt f.eks. siger: *“Men det har været meget sådan, altså, da børnene var mindre, jamen, så var det deres sport, og de der ting, vi lige skulle have styr på først, og sådan noget, og så kunne jeg se, hvor meget energi, der var efterfølgende.”* (Majbritt s. 8). Hun giver således udtryk for, at praksis hos dem har været, at egne interesser kom efter børnenes. I modsætning hertil nævner Louise:

“altså vi har egentlig, fordi vi også var så unge, da vi blev forældre første gang, egentlig sådan lagt vægt på det her, det er også vigtigt, selvfølgelig skal vi være forældre, vi skal være sammen for vores børn, men det er også vigtigt at give plads til hinanden, altså at man kan lave sine interesser,” (Louise s. 7).

Informanterne praktiserer således balanceringen mellem børnenes interesser og egne interesser forskelligt. Dog giver de alle udtryk for, at børnenes behov vægtes højt i deres prioriteringer i hverdagen. Flere af informanterne kommer blandt andet ind på, hvordan særligt børnenes aktiviteter fylder i hverdagen, og i høj grad er styrende for, hvordan hverdagen struktureres: *“Men selvfølgelig kan der godt være nogle dage, hvor der, så kommer der lige en kamp en torsdag. Samtidig med, at der også lige er nogle andre træninger, og måske også noget spejder og sådan*

noget. Så der er nogle dage, der godt kan være lidt trykket. (...) det kan godt være sådan udfordrende, vil jeg sige. Altså det der med lige at få enderne til at nå sammen,” (Per s. 2). Per giver her udtryk for, at børnenes aktiviteter godt kan medføre, at nogle dage bliver presset, og at de som forældre godt kan mærke dette pres, da det kan være svært at få dagene til at hænge sammen så. Louise beskriver ligeledes, hvordan børnenes aktiviteter fylder i deres hverdag, men modsat Per har hun ikke den samme oplevelse af, at det lægger et pres på hverdagen, så længe det er planlagt:

“Selvfølgelig, de har to ugentlige træninger, tirsdag og torsdag, og om de fylder eller fylder det, det synes jeg ikke. Det er bare sådan, tirsdag og torsdag, der tager de afsted til det. (...) Men når man ved det. Så længe det der med, at det er fast og planlagt, så kan man planlægge sig ud af det, uden at det bliver et problem.” (Louise s. 10).

I forlængelse af dette giver både Michael og Majbritt også udtryk for, at de kan opleve, at hverdagen kan være svær at få til at hænge sammen. De lægger her begge to vægt på, at det for dem har været vigtigt at have et netværk bag sig, som har kunne hjælpe med at passe børnene: *“Men altså, det er jo svært, når man er alene med to børn. Det er jo bare vigtigt, at man har et netværk bagved, der kan hjælpe med at tage dem.”* (Majbritt s. 1). Michael nævner endvidere, at de ikke ville have kunne få familieliv og fuldtidsarbejde til at harmonere uden opbakning: *“Jeg tror ikke, at vi havde fået fire børn, hvis ikke vi havde haft den der opbakning. Jeg tror ikke, vi havde kunne finde noget overskud til stadigvæk at have fuldtidsjob, (...)”* (Michael s. 2).

Ovenstående værdier og praksisser i informanternes organisering i hverdagen læner sig således op ad praksisser, som ses indenfor den planlagte kultivering, da hverdagen er fyldt med aktiviteter og med et højt tempo. Dog giver informanterne ligeledes udtryk for, at den øvrige familie har spillet en rolle i at få dette til at fungere, og dette afviger således fra Lareaus fund, da det høje tempo faktisk medfører, at informanternes børn ser mere til deres øvrige familie, hvilket ikke var tilfældet i Lareaus studie. Dette kan blandt andet hænge sammen med, at informanterne i denne

undersøgelse bor tæt på deres familie, hvilket muligvis ikke er tilfældet i Lareaus studie, hvorfor det vil være mere tidskrævende end besparende at tilbringe tid med den øvrige familie.

Informanternes fokus på at være tilstedeværende i deres forældreskab afspejles også i den måde de deltager og involverer sig i deres børns fritidsaktiviteter og skolegang. Alle informanter nævner blandt andet, at de enten selv eller deres partner sidder/har siddet i forældreråd eller skolebestyrelse på deres børns skoler. Her giver informanterne udtryk for, at dette har forskellige fordele. For det første kommer både Michael og Majbritt ind på, at det er med til at skabe et netværk med de andre forældre i klassen, og Michael giver i den forbindelse udtryk for, at det er vigtigt, at man som forælder ved, hvem ens børn går i klasse med: *“Altså vi skal jo vide, hvem vi går i skole med.”* (Michael s. 10). For det andet lægger Per og Louise vægt på, at de kan være med til at tage beslutninger om forskellige praktiske anliggender vedrørende deres børns skole, og at de dermed får en følelse af medejerskab: *“Ja, det har vi begge to synes, at det er en god idé, at det kan give noget, og det kan også give noget medejerskab for os”* (Per s. 11). Derudover handler det for Louise også om: *“der har vi også altid sådan synes, det var vigtigt at støtte op om at få lavet nogle sociale arrangementer og bidrage aktivt ind i, og være en del af det.”* (Louise s. 19). Ud over deltagelse i forældreråd og skolebestyrelse lægger alle informanterne også vægt på, at de gerne vil bakke op om børnenes skole- og fritidsaktiviteter blandt andet ved at deltage i sociale arrangementer afholdt af skolen eller deltagelse i træninger, kampe eller opvisninger i forbindelse med fritidsaktiviteter. Her nævner Kathrine f.eks.: *“Så prioriterer jeg det simpelthen. Selvfølgelig kommer jeg ikke hver gang, men der skal meget til, for jeg ikke gør. Så længe de gerne vil have det (...) Så det har vi bare valgt at prioritere, at vi er der, når vi kan.”* (Kathrine s. 16). Hun kommer her ind på, at de langt hen ad vejen prioriterer at deltage og støtte op om deres børns aktiviteter, da det har betydning for deres børn, at de viser interesse. Dette ses også hos Louise, som udtaler:

“Jeg synes også, det er vigtigt at deltage i. Det behøver ikke nødvendigvis at være hele familien, eller alle, men at man viser interesse. Der er en forælder med til alle

de der ting, også når de har skulle optræde til skolekoncerter, eller hvad det nu har været. (...) Så kommer man som familie og støtter op om det” (Louise s. 11).

Hun giver her udtryk for, at de lægger vægt på, at man som forælder udviser interesse og engagerer sig i børnenes liv. Det er således en central værdi hos informanterne, at man som forælder prioriterer at engagere sig og deltage aktivt i både sine børns skolegang, men også deres fritidsaktiviteter. Informanternes værdier og praksisser læner sig således her op ad de praksisser, som ses indenfor den planlagte kultivering, hvor der netop er fokus på at engagere sig og deltage aktivt i børnenes forskellige aktiviteter både i skolen og i fritiden.

Trygge rammer

Foruden at have fokus på at være tilstedeværende lægger informanterne ligeledes vægt på at skabe et trygt miljø med gode rammer for deres børn. Her giver flere af informanterne udtryk for, at det er centralt for dem at skabe en tillidsfuld relation til deres børn gennem dialog med børnene og inddragelse af deres perspektiver i hverdagens diskussioner og planlægning. Michael nævner blandt andet: *“Så jeg tror, at igennem dialog, og særligt gennem at snakke med børnene og lave planerne med børnene, og mærke efter, hvad er det. Så det handler jo om dialog og inddragelse.”* (Michael s. 9). Han giver her udtryk for, at de lægger vægt på at inddrage børnenes perspektiver og snakke tingene igennem med dem, når f.eks. familiens aktiviteter skal planlægges. Kathrine giver ligeledes udtryk for, at de har haft en meget åben dialog mellem voksne og børn hjemme hos dem: *“vi har også altid været meget åbne omkring, når vi har siddet og snakket. Det er ikke sådan, at selvfølgelig er der nogle ting. Men primært har de været inddraget i mange ting. Og hørt mange ting.”* (Kathrine s. 8).

Dette fokus på at opbygge en tillidsfuld og tæt relation med deres børn kommer blandt andet til udtryk i deres prioritering af aftensmåltidet. Alle informanterne giver udtryk for, at de prioriterer, at familien samles om aftensmaden, og flere af dem beskriver det som det tidspunkt på dagen, hvor familien har mulighed for at sidde sammen og få snakket om dagen og planlægge ugen. Louise udtaler blandt andet: *“det er der, hvor vi som familie kan sidde og snakke om. Dels lige at høre, om børnene har haft en god dag. Skal der ske noget i weekenden? Er der noget, vi*

skal koordinere eller snakke om? Så er det der, der er mulighed for det.” (Louise s. 2). Majbritt kommer ind på, hvordan det ifølge hende også kan være en styrke, at det ikke altid er hele familien, som spiser sammen: *“Men jeg synes da også, at det er super fint, at min søn har nogle tider med hans far, altså, hvor jeg ikke er hjemme. Altså, hvor de ligesom har far og søn tid.”* (Majbritt s. 5). De giver således udtryk for, at aftensmaden hos dem bruges til at styrke relationen mellem forældre og børn, da det er her, at de har mulighed for at skabe dialog med børnene og inddrage dem i planlægningen af familiens aktiviteter. I forlængelse af dette er det dog centralt, at stort set alle informanterne giver udtryk for, at det langt fra kan lade sig gøre at spise sammen alle ugens dage grundet arbejde og fritidsaktiviteter. Informanternes værdier og praksisser hviler dermed ligeledes her på aspekter, som ses indenfor den planlagte kultivering, da de både har fokus på at skabe dialog og inddrage deres børns perspektiver samtidig med, at de endnu engang giver udtryk for, at tempoet i hverdagen er højt og kan gå ud over muligheden for at spise aftensmad sammen hele familien

Ud over at have fokus på dialog og inddragelse giver informanterne også udtryk for, at de forsøger at påtage sig en guidende og støttende rolle overfor deres børn frem for en mere autoritær og kontrollerende rolle. Her nævner Majbritt blandt andet: *“så jeg prøver ligesom at, altså, hvis de kommer og har nogle ting, der er enten gode eller dårlige, altså, at guide dem og sige: “jamen, hvad tænker du selv” (...) og så kan vi lige vende om. Kan det gøres på en anden måde, eller?”* (Majbritt s. 14). Hun prøver således gennem dialog med børnene at få dem til at reflektere over forskellige måder en situation kan gribes an på, og hvilken handling de så finder bedst i den givne situation. Per og Kathrine giver udtryk for noget af det samme, men de kommer ligeledes ind på, at det ikke altid føles som det mest naturlige at skulle påtage sig denne rolle. Per nævner blandt andet:

“Ja, men jeg synes, at det godt kan være svært, det der med at holde sig tilbage, eller lige trykke på pauseknappen, og så lige tænke, nu ser jeg lige, hvordan de selv lige klarer den her. Og det tror jeg egentlig mere, at det er nok bare mig som person, det der med at være problemløseren altid” (Per s. 7).

Kathrine kommer ind på noget af det samme:

“Men gud, det er da svært, for man har bare lyst til at give ham facitbogen, men man er bare nødt til at sige: “Prøv at hør, jeg synes, det er en god idé.” (...) Og så må man jo guide dem i forhold til det, man kan, men stadigvæk støtte op, selvom vi måske tænker, har de styr på det? (...) Hvor man kan sige, jeg tænker jo ældre de bliver mere, jo mere er man også nødt til at bide sig selv i tungen.” (Kathrine s. 9)

De giver således begge to udtryk for, at det kan være svært at slippe kontrollen og lade børnene prøve sig frem selv. Her kommer Kathrine blandt andet ind på, at det er vigtigt for børnene, at de lærer af egne erfaringer og finder ud af, at der altid vil være konsekvenser af de valg, som man træffer: *“Jamen prøv at hør, du er også nødt til at danne din egen, det kan ikke hjælpe, du er nødt til at mærke, at de beslutninger, man tager, det fører af en vej, og det er måske ikke den vej, man vil.” (Kathrine s. 9).* Derudover beskriver hun, at det er vigtigt for dem, at børnene føler sig trygge ved at komme til dem, hvis de har udfordringer eller ønsker rådgivning, hvilket kan hænge sammen med, hvorfor de lægger vægt på at udvise en mere støttende frem for autoritær rolle i relationen til deres børn: *“Vi har også altid gjort en stor ære i, også når de selv har - for selvfølgelig har de lavet noget skidt - og ikke skælde ud, men at de altid har kunne komme til os, hvis der er et eller andet, man har brug for.” (Kathrine s. 3).* Hun giver således udtryk for, at de lægger vægt på, at man som forælder ikke bare skal være en autoritet, der kontrollerer og straffer via skældud, men at man er klar til at lytte og hjælpe. Dette kommer Louise ligeledes ind på:

“Det der med, at man også tør at komme til sine forældre, når man har problemer. Det synes jeg er vigtigt, at man har den der tillidsfulde forhold. Men stadigvæk, man skal ikke være venner og veninder. Man skal stadigvæk være forælder og sætte nogle rammer og være bestemt, men at børnene også skal føle, at man kan komme til forældrene, når man har brug for det. Det er egentlig sådan det, jeg lægger vægt på i min børneopdragelse.” (Louise s. 25).

Hun giver således udtryk for, at det er vigtigt som forælder at opbygge et tillidsfuldt forhold til sit barn samtidig med, at man formår at påtage sig rollen som autoritet med klare rammer. Det handler altså om at balancere mellem på den ene side at opsætte rammer og regler uden at blive for hård og striks, og på den anden side at inddrage børn i dialog og diskussioner uden det bliver for venskabeligt. Informanterne søger således i deres opdragelse at skabe en relation med deres børn, som bygger på gensidig tillid og respekt, hvilket for det første kan bidrage til, at børnene føler sig trygge ved at komme til deres forældre, men derudover også at de får en følelse af ligeværd i relationen til deres forældre. Disse værdier og praksisser i informanternes opdragelse læner sig således op ad praksisserne indenfor den planlagte kultivering, hvor der netop er mere fokus på gensidig dialog og at guide børnene gennem forskellige situationer frem for at afgive ordrer, som de blindt skal følge.

Frihed under ansvar og selvstændiggørelse

I forlængelse af det her med at skabe et trygt miljø med gode rammer er det centralt for alle informanterne, at det er deres pligt som forælder at opsætte rammen for, hvad man må og ikke må, hvilket kan ske via opstilling af regler og grænser. Dette nævner Louise blandt andet:

“men jeg synes for børn er det vigtigt at sætte nogle grænser, og at de skal vide, hvor grænserne går. Det der med at stå ved sine... Hvis jeg har sagt, at det er sådan her, det skal være, så er det sådan her, det skal være (...) Så jeg tror, det er vigtigt at stå fast. Men stadigvæk med kærlighed og omsorg.” (Louise s. 24).

Hun giver således udtryk for, at det er nødvendigt for børn, at forældrene opsætter nogle klare rammer for, hvad der er korrekt og ikke korrekt, men at det ikke skal være på en for hård og stringent måde. Dette kommer Per ligeledes ind på: *“For jeg tænker også, det handler også om at være tydelige i, hvad er det, man synes, og hvornår er det, man ikke synes, sådan så de ikke er i tvivl (...) Men at der nogle gange er nogle rammer: “hertil, og så ikke længere” (Per s. 8).*

I forlængelse af ovenstående kommer flere af informanterne ind på, at der indenfor de opsatte rammer er en vis frihed, hvor børnene har indflydelse. Hos Kathrine har de blandt andet lagt vægt på frihed under ansvar og knytter det sammen med, at de har haft fokus på, at deres børn skulle have det godt: *“Men vi har også været meget frihed under ansvar. Altså, de har fået lov til mange ting. Men ved også godt, når man har gået over grænsen. (...) Så vi har givet meget for, at de skulle have det godt, men de har også... De ved godt, hvor grænsen går til.”* (Kathrine s. 4). Som det fremgår længere oppe, vægter Louise også, at man som forælder opsætter klare rammer for sine børn, men hun giver ligesom Kathrine udtryk for, at det er vigtigt, at børnene har en vis frihed indenfor rammerne: *“Jeg synes også, det er vigtigt, at man får lov at være barn. Og man får lov til at have de gode sociale relationer og sådan nogle ting.”* (Louise s. 3). Der skal således være plads til, at børnene indenfor de opsatte rammer kan bevæge sig mere frit og udforske egne interesser. Selvom informanterne lægger vægt på, at deres børn skal have frihed, vil de stadig gerne vide, hvad deres børn laver og hvor de er. Børnene har således frihed til selv at planlægge og lave aftaler, men skal informere deres forældre om deres planer og aftaler. Majbritt nævner blandt andet:

“Men jeg kan da også godt have lidt en bekymring, fordi jeg kan da godt se, at der er nogle af dem fra hans klasse, jamen altså, det er meget sådan løst. (...) Og jeg ved godt, at man selvfølgelig skal, hvad hedder det, altså, give ham et ansvar. Men jeg vil også gerne vide, hvor han er henne” (Majbritt s. 9).

Hun giver her udtryk for, at det efter hendes mening ikke er godt, hvis man som forælder er for afslappet omkring ens børns aftaler og aktiviteter. Dette støtter sig op af den generelle konsensus hos informanterne om, at forældrene skal sætte rammen, og her tyder det på, at Majbritt også finder det gældende i forhold til, at hendes børn skal informere om, hvor de er henne. Michael giver udtryk for, at det ikke handler om at styre børnenes hverdag eller kontrollere dem, men derimod er et spørgsmål om at sikre børnenes sikkerhed. Michael udtaler blandt andet: *“Men vi ved sådan set altid, hvor vores børn er. Altså, og det er ikke noget, vi sådan kontrollerer, og vi har heller ikke noget, vi siger nej til på den måde.”* (Michael s. 5).

Ovenstående værdier og praksisser i informanternes opdragelse trækker således på nogle af aspekter, som findes i den naturlige vækst, da informanterne lægger vægt på, at børnene også skal have frihed til at være børn og tilbringe tid, hvor voksne ikke er involveret. Dog vil de stadig gerne vide, hvad børnenes planer er, således de ved, hvor de er og hvordan de skal strukturere hverdagen, hvilket til dels lægger sig op ad praksisserne indenfor den planlagte kultivering.

I forlængelse af informanternes fokus på frihed under ansvar giver flere af dem udtryk for, at denne tilgang kan være med til at selvstændiggøre deres børn og dermed forberede dem på at skulle stå på egne ben, når de flytter hjemmefra. Flere af informanterne kommer her ind på, at deltagelse i de huslige pligter er med til at forberede deres børn på, hvad det vil sige at bo selv og hvad det kræver: *“Også finde ud af, at der er bare nogle ting, der skal laves, også den dag, man flytter hjemmefra.”* (Majbritt s. 6). Derudover udtaler flere af informanterne, at børnene gennem de huslige pligter lærer at tage ansvar, og lærer, at det er et fælles ansvar at få hverdagen til at køre: *“Men det der med, at man selv kan sige... at man tager initiativ til at gøre nogle ting, og det kan jeg jo også se, at det der med, at når man kommer ud, at opvaskemaskinen trænger til at blive enten startet eller tømt, jamen så gør jeg lige det. Altså at man ikke bare siger, at det ikke er min opgave. Der bliver sådan et fælles ansvar for.”* (Louise s. 2-3). Dog fungerer denne praksis hos alle informanterne på den måde, at der ikke er uddelegeret faste pligter til deres børn, men at det foregår mere som ad hoc-opgaver, der tilpasses efter, hvem der er hjemme og hvad børnene ellers har af planer. Informanterne kommer her med forskellige begrundelser for denne praksisform: *“Men de har ikke sådan nogle deciderede dage, hvor det er rent dem, der står med noget. Det er der simpelthen ikke til. Det er det, vi bakker dem op i, at de skal have lov at prøve det der elitehalløj af.”* (Michael s. 3). Han giver udtryk for, at børnenes fritidsaktiviteter vægtes højere end det at have faste huslige pligter. Børnene skal således lære ansvar gennem at hjælpe til derhjemme, men de skal ikke begrænses på en sådan måde, at det går ud over deres fritidsinteresser. Dette er Louise også inde på: *“jeg har også sådan lidt, at jeg synes heller ikke, det skal gå på kompromis med, hvis der er en, der gerne vil have en legeaftale.”* (Louise s. 3). For Louise handler det således også om, at børnene skal have frihed til at lave noget, som de har lyst til i deres fritid, og de skal ikke blive begrænset af deres huslige pligter. Derudover handler det

for hende også om en opvejning af, hvor børnene er henne den dag rent overskudsmæssigt, da hun ved *“at det bliver en slåskamp om at få dem til at lave en opgave”* (Louise s. 3) på dage, hvor de ikke har så meget overskud. Generelt indikerer disse værdier og praksisser således, at informanterne i høj grad tager børnenes behov og perspektiver med i deres overvejelser, når det kommer til at hjælpe til derhjemme, hvilket indikerer, at informanterne ligeledes her trækker på praksisser, som ses indenfor den planlagte kultivering.

Kompetenceudvikling: fritid og skole

Ud over at informanterne gennem forskellige praksisser i hjemmet kan forberede deres børn og udvikle deres kompetencer, lægger de også vægt på, at børnene får udviklet deres kompetencer gennem deres skolegang og gennem deres deltagelse i fritidsaktiviteter og fritidsarbejde. I forhold til deltagelse i fritidsaktiviteter og fritidsarbejde giver flere af informanterne udtryk for, at de har opfordret deres børn til at starte til deres fritidsaktiviteter og har en støttende og opbakkende rolle i forhold til deres børns deltagelse i fritidsaktiviteterne. Per nævner blandt andet: *“Jeg tror for begges vedkommende, så tror jeg, håndbolden, det har vi nok været sådan forgangsmænd på, kan man sige. Hvor vi sådan har, skal vi ikke prøve det her agtigt?”* (Per s. 2). Majbritt lægger ligeledes vægt på at *“det er jo vigtigt, at han også ligesom har noget at gå op i. (...) Han har godt af det der med, at også få det der sammenhold med hans klubkammerater.”* (Majbritt s. 2-3). *“Og det giver ham helt sikkert noget selvtillid,”* (Majbritt s. 5). Her giver Majbritt blandt andet udtryk for, at det er givende for hendes søns sociale kompetencer at gå til sin fritidsaktivitet. Derudover lægger hun vægt på, at det også handler om det motionsmæssige i det, hvilket Louise også nævner som vigtigt i forbindelse med hendes børns fritidsaktiviteter. Kathrine giver udtryk for, at hendes børns deltagelse i såvel fritidsaktiviteter som fritidsarbejde hænger sammen med, at hendes børn gennem disse aktiviteter kan opnå nogle kompetencer, som hun ikke mener, at man kan få på samme måde i skolen:

“Men man får altid nogle kompetencer med derfra, som man kan skrive på sit CV. (...) Altså, man lærer noget. (...) Det er jo lidt det der med, at man skal møde til tiden, for så starter kampen ikke til tiden. Det er jo sådan nogle færdigheder, man

får med. Man er del af et hold eller et eller andet, som man aldrig, tror jeg ikke på, kan få det samme i skolen. Jeg tror bare, det giver noget andet indhold i livet. Så det har altid været vigtigt for os.” (Kathrine s. 16).

Hun giver således udtryk for, at andre arenaer end skolen kan bidrage med vigtige kompetencer i hendes børns udvikling. Her giver Per udtryk for en lidt anden opfattelse, da han mener, at skolen *“kan så meget mere end håndbold, for eksempel, hvor det primært er håndbold, vi er sammen om.”* (Per s. 17). Det er ikke fordi, at han mener, at fritidsaktiviteter og fritidsjob ikke kan give noget, men han mener, at skolen er den primære arena, hvor børnene kan lære de sociale spilleregler bedst blandt andet fordi børnene i skolen befinder sig i mange forskellige sammenhænge og kontekster, hvorigennem de får forskellige erfaringer. Denne opfattelse af skolen som en central del af børnenes udvikling deles af flere af informanterne. Michael nævner blandt andet:

“Men det er klart, at vi har haft nogle situationer, hvor inklusionen har været noget hårdere ved mine børn, og hvor man nogle gange kan synes, at børn bliver brugt som et inklusionsredskab (...) Men det er jo virkeligheden (...) Og derfor har de jo gået i folkeskolen. Det kan jo ikke nytte noget, at de kommer ind i en eller anden parallelverden, og så når man kommer ud i det virkelige liv, så har man ikke gået sammen med dem, der er i det virkelige liv.” (Michael s. 10).

Han giver her udtryk for, at han ser det som dannende, at hans børn går i den kommunale folkeskole, da denne forbereder dem på at komme ud i den virkelige verden, også på trods af at det kan ramme dem negativt på nogle punkter blandt andet i forhold til folkeskolens fokus på inklusion. Louise giver ligeledes udtryk for, at det for hende er vigtigt, at hendes børn oplever den virkelige verden og ikke bliver skånet for meget:

“Der skal heller ikke tages for mange hensyn på den måde. De skal heller ikke fuldstændig skånes. De skal også opleve virkeligheden. (...) de skal også have lov at opleve, altså det har vi andre også, at man kan have en dårlig dag, eller man kan

have en konflikt, og også finde ud af, at selvfølgelig kan man også løse den konflikt” (Louise s. 22-23).

Ligesom Michael giver hun udtryk for, at det er centralt, at hendes børn oplever den virkelige verden, da de igennem disse oplevelser får erfaringer, som de kan trække på senere i livet, blandt andet i forhold til konfliktløsning. Disse værdier og praksisser indikerer således, at informanterne til dels opfatter fritidsaktiviteter og fritidsjob som givende i forhold til udvikling af centrale kompetencer, men de giver samtidig udtryk for, at deltagelsen også handler om motion, socialt samvær og at have det sjovt. Deres fokus på deltagelsen kan således godt indikere, at deres praksisser læner sig op ad praksisserne indenfor den planlagte kultivering. Dog indikerer informanternes udsagn samtidig, at de ikke på den måde har et særligt fokus på, at deres børn skal opnå specifikke kompetencer gennem fritidsaktiviteter og fritidsjob, da de har en forståelse af, at børnenes skolegang i høj grad bidrager med dette.

Informanternes vægtning af, at skolen har en central rolle i deres børns udvikling, afspejler sig også i deres adfærd og handlinger i relationen med skolen. Majbritt udtaler blandt andet:

“Nå, men jeg tror da, det er vigtigt, at man har, altså, at man har, altså den måde, man omtaler lærerne på, altså, når vi sidder herhjemme. Er utrolig vigtigt, også for min søns skolegang. Det er da ikke alle min søns lærere, man klapper lige meget over. Men det er da vigtigt, at, altså hvis min søn han taler negativt, at man sådan siger, “Nå, tror du ikke bare lige” (...) Men nu for eksempel, matematiklæreren, hun er meget grundig. Og jeg har sagt til min søn, jamen det er jo ikke negativt, at hun er det. (...) Så det har i hvert fald vendt, det der med, at han synes måske, og nu kan han godt se, at hun er faktisk god, og hun er dygtig, og de lærer nogle ting. Fordi, altså matematik er sgu vigtigt. På sigt.” (Majbritt s. 21).

Her giver hun således udtryk for, at både hendes og hendes søns holdning til læreren har betydning for hans udbytte af skolen, hvorfor hun lægger vægt på at lære hendes søn at have tiltro til

lærerens faglighed, også på trods af, at hun måske ikke altid selv mener, at læreren er den bedste. Louise kommer også ind på, at hun generelt støtter op om læreren og har tiltro til dennes faglighed og kompetencer: *“men der har jeg egentlig fuld tillid til, at man som lærer har den faglige viden og kompetence, og er ansat til at udføre et stykke arbejde, altså, så jeg er ikke sådan en type, der sætter spørgsmålstejn ved alt”* (Louise s. 20). Dog har hendes indtryk af læreren betydning for hendes praksisser i forhold til samarbejdet med skolen: *“Så man kan sige, det bliver også lidt i forhold til, hvad indtryk man har af en lærer i forhold til, hvor meget man stiller spørgsmålstegn ved, og man er kritisk i forhold til de tiltag og de initiativer, der bliver stillet”* (Louise s. 24). Kathrine giver også udtryk for, hvordan læreren og tidligere erfaringer har betydning for, hvordan hun agerer i forhold til skolen:

“Altså, set i bagklogskabens lys, fordi vi har været der. Fordi dengang, når vi fik sådan en besked, så troede vi jo fuldt og fast på det, skolen skrev. (...) Og der kan jeg da godt fortryde nogle gange nu, at man ikke var mere nysgerrig der, men der havde jeg meget den der autoritetstro i forhold til læreren. Det har jeg så i hvert fald gjort anderledes med den borte, hvis der har været et eller andet med ham, så har jeg i hvert fald også hørt hans side af historien” (Kathrine s. 9-10).

Generelt giver informanterne således udtryk for, at de i udgangspunktet er autoritetstro og respekterer skolen og lærernes faglighed samt har tiltro til skolens måde at håndtere såvel undervisning som konflikter på. Dog kan dårlige erfaringer i forhold til relationen med læreren påvirke dette udgangspunkt og medføre en mere kritisk adfærd overfor skolen. I forhold til Lareaus teoretiske model er det interessante her, at forældrene på mange punkter deltager meget aktivt i deres børns aktiviteter, men når det kommer til det faglige aspekt af børnenes skolegang, forholder de sig mere passivt og udviser tillid til lærernes kompetencer. På den ene side trækker de således på praksisser indenfor den planlagte kultivering, mens de på den anden side trækker på praksisser indenfor den naturlige vækst.

Delkonklusion

Som det blev tydeligt i første del af analysen, lægger informanterne generelt vægt på de samme værdier i forbindelse med deres forældreskab og opdragelse. Disse værdier centrerer sig særligt omkring at være til stede og tilgængelig, at skabe et trygt miljø med nogle gode rammer og sørge for nogle gode vilkår i børnenes opvækst, som kan danne grundlag for gode muligheder i børnenes fremtid. Dette stemmer i høj grad overens med det involverede og intensiverede forældreskab, som i den eksisterende forskning beskrives som den dominerende samfundsforståelse af det "gode" forældreskab (Akselvoll 2022; Faircloth 2014; Forsberg 2009; Hays 1996; Nelson 2010). I forhold til informanternes praksisser ses det, at de i høj grad trækker på praksisser indenfor den planlagte kultivering. Det gælder praksisser som aktiv deltagelse og involvering i såvel fritidsaktiviteter som skolearrangementer og forældreråd, at have en guidende og støttende tilgang frem for en kontrollerende, at opbygge en ligeværdig relation mellem forældre og børn ved at inddrage børnenes holdninger og meninger i beslutningsprocesser. Der ses dog også områder, hvor informanterne i højere grad trækker på praksisser, som ses hos den naturlige vækst. Det gælder praksisser såsom at give plads til at børnene kan være børn, at give plads og frihed til at udforske egne interesser, at udvise tiltro til lærernes kompetencer og faglighed i forbindelse med børnenes skolegang. Ud fra Lareaus teoretiske model ses det således, at informanterne trækker på praksisser fra både den planlagte kultivering og den naturlige vækst, men der ses ikke et tydeligt mønster i informanternes praksisser på baggrund af deres position i det sociale rum.

Del II: Habituelle erfaringer vs. samfundsmæssige forventninger

I første del af analysen blev det tydeligt, at informanterne på mange områder giver udtryk for de samme værdier og praksisser, når de beskriver deres forældreskab og opdragelse. For det første varierer disse værdier og praksisser ikke særlig meget på tværs af informanternes position i det sociale rum, som Lareaus teoretiske perspektiv ellers lægger op til. For det andet viser den indsamlede empiri, at informanterne på nogle områder trækker på opdragelsespraksisser indenfor den planlagte kultivering, og på andre områder trækker på opdragelsespraksisser fra den naturlige vækst. Disse resultater kan hænge sammen med, at informanterne i forbindelse med deres beskrivelser kommer ind på flere forskellige parter, som har været med til at forme og konstruere

deres værdier og praksisser. Jeg vil således i anden del af analysen beskæftige mig med, hvordan resultaterne i forhold til forældrenes værdier og praksisser fra første del af analysen kan hænge sammen med såvel informanternes individuelle erfaringer samt den bredere sociale kontekst, som erfaringerne er skabt i. Analysen baseres blandt andet på den tidligere forskning og de orienterende begreber, men i høj grad også på informanternes egne oplevelser og erfaringer.

Ligheder med den dominerende samfundsforståelse af det "gode" forældreskab

Både Lareau (2003) og Bourdieu (1994, 2007) anlægger et perspektiv, hvor individets handlinger betragtes som værende stærkt styret og formet af individets position i det sociale rum og af tilgængelige erfaringer i løbet af eget livsforløb. Bourdieu (Bourdieu & Passeron 2006) beskriver blandt andet, hvordan individets primære habitus dannes i barndommen i forbindelse med egen opdragelse, hvorfor individets fremtidige dispositioner for handling vil være præget af deres forældres position i det sociale rum. Dette er tydeligt i informanternes beskrivelser af deres eget forældreskab, hvor de flere gange kommer ind på, hvordan de i opdragelsen af deres børn trækker på erfaringer fra deres egen opvækst og forældres opdragelse. Louise beskriver blandt andet, hvordan hendes vægtning af frihed under ansvar er noget, som hun også oplevede, at hendes egne forældre lagde vægt på i hendes barndom:

"Og jeg har selv fået - jeg har vidst, at der har været nogle grænser, men også den der meget ansvars... har jeg selv fået den der meget med, at mine forældre gik ud fra, at jeg havde styr på mine ting og tog ansvar for... (...) Men så længe, at man havde den der, at man kunne stole på hinanden, så havde jeg egentlig langt hen ad vejen ret frie grænser. Så længe jeg holdt mig inden for det, der var aftalt og rammerne." (Louise s. 24-25)

Louise giver således i ovenstående udtryk for, hvordan hendes forældres tilgang til opdragelse og deres værdier hertil i høj grad har været med til at forme, hvad hun den dag i dag selv lægger vægt på i opdragelsen af sine børn. Majbritt beskriver ligeledes, hvordan hun oplever, at der i hende og hendes mands forældreskab er tydelige tråde til deres egen opvækst:

“Ved du, jeg tror, det er jo, hvordan man er opdraget hjemmefra. Det tror jeg, det spiller ind, (...) jeg tror virkelig, at det er, hvordan man selv, altså, er vokset op og har fået det lært af ens forældre. Ikke, at det er den rigtige måde at gøre det på, men vi har bare kunne se her, at der er virkelig en forskel.” (Majbritt s. 9-10)

Majbritts udsagn lægger således op til en oplevelse af, at egen opvækst spiller en central rolle i udformningen af ens eget forældreskab, hvor det kan være svært ikke at trække på oplevelserne og praksisserne fra egen opvækst på trods af, at man ikke nødvendigvis ser det, som den rigtige måde at opdrage på. Ud fra Bourdieus teoretiske perspektiv kan dette forklares ud fra hans deterministiske opfattelse af muligheden for social mobilitet. Det er muligt for individet at ændre sin habitus og dermed sine dispositioner for handling, men kun til en vis grad. Den primære habitus vil altid ligge til grund for den efterfølgende konstitution af enhver anden habitus (Bourdieu & Passeron 2006:65). Der er således på nogle områder, hvor informanterne giver udtryk for, at erfaringer fra deres egen opvækst er styrende for, hvordan de praktiserer opdragelsen af deres børn den dag i dag. På andre områder beskriver de dog, hvordan deres oplevelser i egen opvækst har medført en afvigelse fra forældrenes opdragelsespraksisser. Kathrine beskriver blandt andet:

“Jamen, jeg tror, det er sådan helt bevidst, fordi at mine egne forældre måske aldrig rigtig helt har... Jeg vil ikke sige, de ikke har interesseret sig, men min far var fisker og var tit aldrig hjemme. (...) og min mor havde nok, nok derhjemme, så vi cyklede selv til svømmestævne og gymnastikstævne. Det kunne jeg bare mærke, at det har jeg lyst til, så længe mine børn vil. (...) Så det har vi bare valgt at prioritere, at vi er der, når vi kan.” (Kathrine s. 16)

Kathrine giver således udtryk for, at hendes prioritering i forhold til at deltage aktivt i hendes børns interesser adskiller sig fra hendes forældres, som ikke deltog specielt meget i hendes aktiviteter i løbet af hendes opvækst. Per giver udtryk for noget af det samme i forhold til, hvordan han lægger vægt på, at man som forælder ikke bare skal sørge for sit barns basale behov, men også opbygge en tæt relation med sit barn:

“Så hvis jeg sådan tænker tilbage på min egen opvækst, så tror jeg da, altså min far var jo altid på arbejde og aldrig hjemme. Øhm...Og min mor, hun var jo altid hende der stod og gjorde rent, og lavede mad. Og de ting, det skal der selvfølgelig også til, men jeg tænkte, der må godt være lidt mere pondus end bare det” (Per s. 6)

Denne forskel i centrale fokuspunkter i forældreskabet på tværs af generationer, som Per og Kathrine giver udtryk for, kan ud fra Lareaus teoretiske perspektiv hænge sammen med forskellen på tværs af Per og Kathrines position i det sociale rum i forhold til deres forældres. Både Kathrine og Per har foretaget karriereskift i løbet af deres liv, som har medført, at de positionerer sig anderledes i det sociale rum, og i forbindelse med dette skift kan de have stiftet bekendtskab med nye erfaringer og oplevelser i forhold til forældreskab og opdragelse, som kan have formet deres forældreskab i en anden retning end den, deres forældre er gået. Det tyder på, at deres forældre har været præget af opdragelsespraksisserne indenfor den naturlige vækst, hvilket ifølge Lareau ofte ses hos individer i de laverestående klasser. Hvorimod Per og Kathrines udsagn i højere grad læner sig op ad værdierne indenfor den planlagte kultivering, som oftest praktiseres af middelklassen. Det kan dog også hænge sammen med, at der er sket en udvikling i forståelsen af og forventningerne til nutidens forældreskab, som forskningen ser som værende et intensivt, involveret og krævende arbejde (Akselvoll 2022; Forsberg 2009; Furedi 2008; Hays 1996; Nelson 2010). Mange af værdierne, som Lareau i sin model beskriver under den planlagte kultivering, stemmer overens med de værdier, som beskriver det nye intensiverede og involverede forældreskab, herunder fokus på aktiv deltagelse i børnenes liv og ansvarliggørelse i forhold til børnenes udvikling af kompetencer. Ud fra en Bourdieusk forståelse kan det hænge sammen med, at den dominerende samfundsforståelse af det “gode” forældreskab er skabt og opretholdt af de dominerende sociale grupper i samfundet, som typisk vil være de højerestående klasser, hvorefter de andre sociale grupper i samfundet vil forsøge at leve op til dette ideal ud fra de forudsætninger, som de har (Bourdieu 1994). Der kan således argumenteres for, at en af årsagerne til, at alle informanterne giver udtryk for de samme værdier på trods af deres forskellige positioner i det

sociale rum, kan være, at de alle er præget af den dominerende samfundsforståelse af det "gode" forældreskab.

Afvielser fra den dominerende samfundsforståelse af det "gode" forældreskab

Der er dog på nogle områder af informanternes praksisser, hvor de afviger fra såvel Lareaus planlagte kultivering samt den eksisterende forsknings beskrivelse af det intensiverede og involverede forældreskab, som kan karakteriseres som den dominerende samfundsforståelse af det "gode" forældreskab. Dette kommer blandt andet til udtryk i informanternes beskrivelser af deres deltagelse og involvering i deres børns skolegang. Som det fremgik af første del af analysen, giver informanterne generelt udtryk for, at de lægger vægt på at deltage aktivt og engagere sig i deres børns skolegang, hvilket kommer til udtryk ved, at de prioriterer at deltage i sociale arrangementer afholdt af skolen samt finder det vigtigt at engagere sig via deltagelse i forældreråd eller skolebestyrelse. Disse aspekter er for det første i tråd med den eksisterende forskning, hvor Forsberg (2009) blandt andet beskriver, at forældreskabet den dag i dag skal være intensivt og involveret både tidsmæssigt og i forbindelse med barnets skole (Forsberg 2009:160-163). Derudover stemmer de overens med de praksisser, som Lareau (1987) beskriver indenfor den planlagte kultivering, hvor forældre lægger meget vægt på at deltage i skoleaktiviteter samt betragter ansvaret for deres børns læring som ligeligt fordelt mellem skolen og dem selv. Generelt giver informanterne således udtryk for, at deres relation til skolen er baseret på en forståelse af, at de er gensidigt afhængige af hinanden. Dog adskiller informanterne sig markant fra praksisserne indenfor den planlagte kultivering, når det kommer til at blande sig i skolens praksisser i forhold til de mere faglige aspekter. Her beskriver Per blandt andet:

"Nej, jeg tror ikke altid, vi synes, at der er nok på den, men alligevel så har vi ikke sådan fået spurgt ind. Jamen så spørger vi selvfølgelig børnene, og ved de lejligheder, der sådan ellers har været, f.eks. ved skolehjemsamtaler (...) men det er ikke sådan, at vi har været opsøgende på sådan at få noget mere info på, hvad der sker." (Per s. 12)

Per beskriver (ligesom flere af informanterne), at han ikke altid oplever at få tilstrækkelig information om, hvordan det fagligt går med hans børn i skolen. På trods af dette er informanterne generelt ikke opsøgende på at få denne viden fra skolen, og de giver i den forbindelse udtryk for, at de har tillid til, at skolen siger til, hvis der er noget, der skal tages hånd om. Indenfor den planlagte kultivering handler det med at styrke børnenes kompetencer blandt andet om at lære dem, at de er ligeværdige med voksne og gerne må sætte spørgsmålstegn ved og forholde sig kritisk til, hvad voksne siger (Lareau 2003:2-3). Informanterne giver dog udtryk for, at de vægter, at deres børn skal lære at se lærerne som en autoritet, som man umiddelbart skal have tillid til og respektere. Dermed ikke sagt, at informanterne ikke lægger vægt på, at deres børn skal forholde sig kritisk, men de skal dog som udgangspunkt lære, at skolen har ret og at man skal opføre sig, som det bliver forventet i skolen. På dette punkt læner informanterne sig således mere op ad opdragelsespraksisser indenfor den naturlige vækst, hvor der udvises tiltro til læreres faglighed og evne til at udvikle børnenes kompetencer i skolen (Lareau 1987:78). Dette kan muligvis hænge sammen med institutionaliseringen af barndommen, der - ifølge den eksisterende forskning - har medført, at forskellige institutioner har overtaget en del af opdragelses- og uddannelsesopgaverne fra forældrene (Krab 2015; Kryger 2015), hvilket kan medføre, at forældrene ser sig nødsaget til at have tiltro til disse institutioner samt lære deres børn at begå sig indenfor dette felt. Som det blev tydeligt i første del af analysen, giver flere af informanterne, herunder særligt Per og Michael, udtryk for, at skolen udgør en central rolle i at forberede børnene på fremtiden i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet, hvilket kan ligge til grund for, at informanterne prioriterer, at deres børn skal tilpasse deres adfærd i skolen til skolens forventninger. Man kan således på baggrund af Bourdieus klasseteori argumentere for, at informanterne oplever, at der er forskellige spilleregler indenfor de forskellige felter i samfundet, og at det er vigtigt at lære spillereglerne indenfor vigtige felter såsom uddannelsessystemet for at få de bedste forudsætninger for at få en attraktiv position i det sociale rum i fremtiden (Bourdieu 1973:80). Det ses endvidere i den eksisterende forskning, at institutionernes forventninger til samarbejdet mellem forældre og institution er styrende for, hvordan samarbejdet skal fungere for at kunne fungere optimalt (Krab 2015:3). Flere af informanterne giver udtryk for, hvordan de oplever, at deres egen indstilling til skolen i høj grad har betydning for, hvorvidt samarbejdet med skolen bliver en

succes. Michael beskriver blandt andet, hvordan han ser det som centralt for et godt samarbejde: *“at man anerkender den virkelighed, som skolen er i.”* (Michael s. 10), hvilket indikerer, at han oplever, at skolens opfattelse af et godt samarbejde præger hans forståelse af, hvordan han skal agere i forhold til skolen. Majbritt giver udtryk for noget af det samme:

“Så man kan sige, altså hvis det er sådan, at du er åben overfor det, altså så tror jeg også selv, at du kommer langt. Og hvis du selv ligesom gider at række hånden frem, (...) Jamen altså, at man selv tager handling. Så tror jeg, at så kan man sku få mange ting til at ske. Men jeg synes også, at der er mange, som bare, du ved, altså hvis man er negativ, (...) Men så kommer man ingen vegne” (Majbritt s. 17)

Såvel Michael som Majbritt giver således udtryk for, at de oplever, at deres adfærd i relationen til skolen har betydning for, hvordan samarbejdet kommer til at udfolde sig, hvorfor de lægger vægt på at være imødekommende og åbne overfor det felt, som skolen befinder sig i. Der kan således også her på baggrund af Bourdieus klasseteori argumenteres for, at dette bunder i, at informanterne opfatter uddannelsessystemet, som et centralt felt at kunne begå sig i, hvorfor de via egne praksisser forsøger at lære deres børn at kunne begå sig indenfor dette felt (Bourdieu 1973:80).

Det er ikke kun i forhold til informanternes kontakt til skolen, at de adskiller sig fra praksisserne indenfor den planlagte kultivering. Det gælder ligeledes i forhold til deres vægtning af, hvor vigtigt børnenes deltagelse i henholdsvis fritidsaktiviteter, fritidsjob og huslige pligter er i forhold til at styrke deres kompetencer. Informanterne giver her udtryk for, at de i høj grad tager højde for børnenes trivsel nu og her i vurderingen af, hvorvidt de skal fortsætte i en fritidsaktivitet eller ej. Dette gælder også i informanternes tilgang til børnenes deltagelse i huslige pligter. Både deltagelse i huslige pligter og fritidsaktiviteter ses af informanterne som vigtige i forhold til at lære deres børn kompetencer såsom ansvarsfølelse og selvstændiggørelse, men generelt lægger informanterne vægt på, at deres børn ikke skal begrænses af huslige pligter eller føle sig presset af fritidsaktiviteter, hvorfor de i høj grad prioriterer, at børnene skal have frihed til at følge egne

interesser og være børn. Disse værdier læner sig således mere op ad værdier indenfor den naturlige vækst, hvor der netop er fokus på, at børnene har frihed til at organisere deres egen fritid og mere kan leve en hverdag som børn (Lareau 2003:67). Louise beskriver blandt andet, at hendes vurdering af, hvorvidt hendes børn skal fortsætte med at deltage i en fritidsaktivitet, afhænger af, om de trives i det: *“Og så bliver jeg ved med at presse lidt på, så længe han egentlig selv synes, at det har været en god oplevelse. Men jeg kunne fornemme, f.eks. der med den store, der til spejder, at det har sgu ikke været sjovt og hyggeligt, når han har været afsted.”* (Louise s. 12). Per giver udtryk for noget af det samme, både i forhold til hans børns deltagelse i fritidsaktiviteter og i fritidsjob: *“Men jeg tænker også bare, det handler også om, eller det handler mere om, at hun får en god oplevelse med det næste arbejde, frem for alt muligt andet.”* (Per s. 16). Det er altså for dem vigtigt ikke at presse deres børn til at deltage, hvis ikke de trives i det. På baggrund af dette tyder det således på, at informanterne i højere grad lægger vægt på deres børns trivsel nu og her fremfor de langsigtede (positive) effekter af de kompetencer, som deltagelsen i disse aktiviteter kan give. Dette kan for det første hænge sammen med, at forældrene ikke er opmærksomme på eller ikke har for øje, at deltagelse i aktiviteterne kan have disse langsigtede effekter, som Lareau også er inde på i hendes studie (Lareau 2003:239). Det kan ligeledes handle om det tidligere diskuterede i forhold til informanternes vægtning af skolens betydning for børnenes udvikling af kompetencer, hvilket kan indikere, at informanterne oplever, at deres børn fint kan opnå mange af de centrale kompetencer i skolen og hjemmet, hvorfor deltagelse i fritidsaktiviteter for dem ikke handler om dette.

Delkonklusion

Informanterne læner sig generelt op ad værdier og praksisser indenfor den planlagte kultivering og det involverede og intensiverede forældreskab, som kan være udtryk for den dominerende samfundsforståelse af det “gode” forældreskab blandt andet fordi, at den går igen hos alle informanterne på trods af deres position i det sociale rum. Dog adskiller informanternes praksisser sig på nogle områder fra praksisserne som ses indenfor denne forståelse af det “gode” forældreskab, hvilket kan bunde i, at deres habituelle erfaringer fra egen opvækst er med til at præge deres

forståelse af, hvordan man bedst imødekommer værdierne for det "gode" forældreskab. Informanterne giver både eksempler på områder, hvor deres opdragelse ligner deres forældres opdragelse samt på områder, hvor deres opdragelse ikke ligner deres forældres. Dette kan både handle om et tidsaspekt i forhold til, at samfundsforståelsen af det "gode" forældreskab har ændret sig over tid (fra informanternes forældres generation til nu), men det kan også handle om et klasseaspekt, idet forældrene måske har haft en anden position i det sociale rum end informanterne har nu. Generelt er informanternes forståelse af deres rolle som forældre således konstrueret på baggrund af såvel erfaringer fra egen opvækst samt af forventninger og normer i den sociale kontekst, de befinder sig i nu, hvor de selv er forældre.

Konklusion

Specialets overordnede problemformulering lød: *Hvilke værdier og praksisser har nutidens forældre i forbindelse med opdragelsen af deres børn, og hvordan hænger disse sammen med den bredere sociale kontekst og forældrenes egen opvækst?* Formålet med nærværende speciale har således for det første været at undersøge hvilke værdier nutidens forældre lægger vægt på i deres forældreskab samt hvilke praksisser de trækker på i forbindelse med opdragelsen af deres børn. Derudover har fokus også været på at undersøge, hvordan disse værdier og praksisser præges af henholdsvis den dominerende samfundsforståelse af det "gode" forældreskab samt forældrenes individuelle erfaringer fra egen opvækst.

I forhold til besvarelsen af første del af problemformuleringen finder jeg på baggrund af specialets empiri, at informanterne generelt lægger vægt på de samme værdier i forbindelse med deres forældreskab, og at disse værdier er i tråd med de værdier, som ses i den dominerende samfundsforståelse af det "gode" forældreskab, der ifølge eksisterende forskning karakteriseres som et involveret og intensiveret forældreskab. I forlængelse af dette trækker informanterne i høj grad på praksisser indenfor den planlagte kultivering, hvilket kan hænge sammen med, at der her findes mange af de samme karakteristika som ses hos det involverede og intensiverede forældreskab. På andre områder trækker forældrene dog i højere grad på praksisser, som ses hos den

naturlige vækst, hvilket kan hænge sammen med, at de indenfor disse områder til dels trækker på erfaringer fra deres egen opvækst. Specialets resultater peger således på, at informanternes forståelse af, hvad de betragter som værende det rigtige i forhold til forældreskab og opdragelse stemmer overens med den dominerende samfundsforståelse af det "gode" forældreskab, og dette indikerer, at deres habitus ikke har betydning for deres værdier i forhold til forældreskab og opdragelse. Der er dog på områder, hvor deres praksisser adskiller sig fra, hvad der karakteriserer praksisserne indenfor den dominerende samfundsforståelse af det "gode" forældreskab. På baggrund af dette tyder det på, at informanterne i forhold til deres praksisser i forældreskabet er præget af de dispositioner for handlinger, som er indlejret i deres habitus. På baggrund af dette tyder mine resultater således på, at alle informanterne er påvirket af den dominerende samfundsforståelse for det "gode" forældreskab, men at måden hvorpå praktiserer forældreskabet og opdragelsen på, er påvirket af erfaringer fra deres egen opvækst.

På baggrund af specialets forståelse af sandheden som socialt konstrueret, har formålet ikke været at komme med et endegyldigt, "sandt" svar på problemformuleringen. Derimod forstås specialets undersøgelse og resultater som en ny konstruktion af de værdier og praksisser, som nutidens forældre oplever og trækker på. Selvom specialets resultater ikke kan give et endegyldigt svar, kan de bidrage med endnu et perspektiv på forældreskab og opdragelse, der i samspil med den eksisterende forskning på feltet, kan pege i retning af, hvad der skal studeres nærmere for at udvikle den eksisterende viden om forældreskab og opdragelse. Generelt kan specialet bidrage med viden om, at nutidens forældre - uanset deres position i det sociale rum - påvirkes af, hvordan samfundet definerer det "gode" forældreskab. Dermed peger specialets resultater på noget af det samme, som Nelson (2010) og Chin & Phillips (2004) kommer frem til: forståelsen af det "gode" forældreskab er den samme for forældre fra alle klasser, men måden at imødekomme dette ideal bedst muligt på påvirkes af forældrenes habitus. I forlængelse af dette argumenterer jeg for, at mine resultater muligvis kan være anvendelige for kommuner og fagpersonale i institutioner såsom skole, børnehave og vuggestue i forhold til deres tilgang til samarbejdet mellem dem, som repræsentant for offentlige institutioner, og forældrene, som privatpersoner, da resultaterne giver indblik i, at forældres eventuelle afvigende adfærd og handlinger ikke nødvendigvis

handler om manglende interesse eller prioritering, men derimod om deres forskellige forudsætninger for at imødekomme forventninger til samarbejdet.

Litteratur

- Akselvoll, Maria Ø. (2016). *Folkeskole, forældre, forskelle: Skole-hjem-samarbejde og forældreinvolvering i et forældreperspektiv*. Roskilde: Roskilde Universitet
- Akselvoll, Maria Ø. (2022). *Det grænseløse forældreskab*. Dansk Psykologisk Forlag
- Ball, Stephen J. & Carol Vincent (2007). “‘Making Up’ the Middle-Class Child: Families, Activities and Class Dispositions”. *Sociology*, (41)6, s. 1061-1077
- Bergnéhr, Disa & Karin Z. Nelson (2015). “Where is the child? A discursive exploration of the positioning of children in research on mental-health-promoting interventions”. *Sociology of Health and Illness*, (37)2, s. 184–197
- Bourdieu, Pierre (1987). “What makes a social class? On the theoretical and practical existence of groups”. *Berkeley Journal of Sociology*, 32, s. 1-17.
- Bourdieu, Pierre (1973). “Cultural reproduction and social reproduction” i Brown, Richard (red.): *Knowledge, Education, and Cultural Change. Papers in the sociology of education*. London: Tavistock Publications Limited
- Bourdieu, Pierre (1994). “Socialt og symbolsk rum” i Pierre Bourdieu: *Af praktiske grunde*. København: Hans Reitzels Forlag
- Bourdieu, Pierre (2007). *Den praktiske sans*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bourdieu, Pierre & Jean-Claude Passeron (2006). *Reproduktionen. Bidrag til en teori om undervisningssystemet*. København: Hans Reitzels Forlag
- Brinkmann, Svend (2014). *Det kvalitative interview*. København: Hans Reitzels Forlag
- Byrne, Bridget (2006). “In search of a 'good mix': 'Race', class, gender and practices of mothering”. *Sociology*, (40)6, s. 1001-1017
- Chin, Tiffany & Meredith Phillips (2004). “Social reproduction and child-rearing practices: Social class, children’s agency, and the summer activity gap”. *Sociology of Education*, (77)3, s.185-210
- Collin, Finn (2012). “Socialkonstruktivisme” i Jacobsen, Michael H., Kasper Lippert-Rasmussen & Peter Nedergaard (red.): *Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning*. København: Hans Reitzels Forlag

- Esmark, Anders & Carsten Bagge Laustsen, Niels Åkerstrøm Andersen (2005). *Socialkonstruktivistiske analysestrategier*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag
- Faber, Stine T. (2008). *På jagt efter klasse*. Aalborg: Aalborg Universitet (Ph.D. afhandling for Institut for Sociologi, Socialt arbejde og Organisation)
- Faircloth, Charlotte (2014). "Intensive parenting and the expansion of parenting" i Lee, Ellie, Jennie Bristow, Charlotte Faircloth & Jan Macvarish: *Parenting culture studies*. Cham: Palgrave Macmillan
- Forsberg, Lucas (2009). *Involved parenthood. Everyday lives of Swedish middle-class families*. Linköping: Linköping University (Thesis for the Department of Child Studies)
- Furedi, Frank (2008). *Paranoid Parenting. Why ignoring the experts might be the best for your child*. London: Continuum
- Hays, Sharon (1996). *The cultural contradictions of motherhood*. New Haven: Yale University Press
- Hennum, Nicole (2002). *Kjærlighetens og autoritetens kulturelle koder: om å være mor og far for norsk ungdom*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Jacobsen, Michael H. (2007). "Adaptiv teori - den tredje vej til viden: En stående invitation til syntesesociologi" i Antoft, Rasmus, Michael H. Jacobsen, Anja Jørgensen & Søren Kristiansen (red.): *Håndværk & horisonter. Tradition og nytænkning i kvalitativ metode*. Odense: Syddansk Universitetsforlag
- Jacobsen, Michael H. (2015). "Metodologiske perspektiver" i Nedergaard, Peter, Michael H. Jacobsen & Kasper Lippert-Rasmussen (red.): *Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning*. København: Hans Reitzel
- Krab, Jimmy (2015). "Mellem målskemaer, opbakning og tvivl – forældres arbejde i og med familieklassen", *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, (4), s. 53-61
- Krab, Jimmy & Karen Ida Dannesboe, Niels Kryger, Maria Ø. Akselvoll, Bodil Øster, Maria Christina S. Schmidt (2015). "Redaktionel indledning", *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, (4), s. 2-6
- Kristiansen, Søren (2015). "Kvalitative analyseredskaber" i Brinkmann, Svend & Lene Tanggaard (red.): *Kvalitative metoder. En grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag

- Kryger, Niels (2015). "Det intensiverede samarbejde mellem institution og hjem under den tredje institutionalisering af barndommen", *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, (4), s. 62-69
- Kvale, Steinar & Svend Brinkmann (2015). *Interview. Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. København: Hans Reitzels Forlag
- Lareau, Annette (1987). "Social Class Differences in Family-School Relationships: The Importance of Cultural Capital". *Sociology of Education*, (60)2, s. 73-85
- Lareau, Annette (2003). *Unequal Childhoods. Class, race and family life*. University of California Press: London
- Layder, Derek (1998): *Sociological Practice. Linking Theory and Social Research*. London: Sage Publications
- Nelson, Margaret (2010). *Parenting out of control – anxious parents in uncertain times*. New York: New York University Press
- Ottosen, Mai H. (2019). "Familie og forældreskab" i Blok, Anders & Carsten B. Lausten (red.): *Sociologiens problemer. En grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag
- Pedersen, Kirsten Bransholm (2012). "Socialkonstruktivisme" i Juul, Søren & Kirsten Bransholm Pedersen (red.): *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring*. København: Hans Reitzels Forlag
- Riis, Ole (2012): "Kvalitet i kvalitative studier" i Jacobsen, Michael H. & Sune Q. Jensen (red.): *Kvalitative udfordringer*. København: Hans Reitzels Forlag
- Stefansen, Kari (2011). Foreldreskab i småbarnsfamilien: Klassekultur og sosial reproduksjon. Oslo: Oslo Universitet (Ph.D. afhandling for Institutt for Sosiologi og Samfunnsgeografi)
- Stefansen, Kari & Gunhild R. Farstad (2008). Classed parental practices in a modern welfare state: Caring for the under threes in Norway. *Critical Social Policy*, 30(1), s. 120-141
- Tanggaard & Brinkmann (2015a). "Interviewet: Samtalen som forskningsmetode" i Brinkmann, Svend & Lene Tanggaard (red.): *Kvalitative metoder. En grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag
- Tanggaard & Brinkmann (2015b). "Kvalitet i kvalitative studier" i Brinkmann, Svend & Lene Tanggaard (red.): *Kvalitative metoder. En grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag

VIVE (2022). *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2022*. København: VIVE. Tilgået senest 16.01.2023 via <https://www.vive.dk/media/pure/18610/14872861>